

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Hry pro skupinu dvouletých dětí

Vypracovala: Nela Bílková

Vedoucí práce: PaedDr. Alena Váchová

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 20. března 2018

Nela Bílková

.....

Poděkování

Nejprve bych chtěla mnohokrát poděkovat své vedoucí bakalářské práce paní PaedDr. Aleně Váchové za skvělou spolupráci, odborné rady a profesionální přístup po celou dobu při zpracovávání bakalářské práce. Mnohokrát děkuji za jazykovou úpravu Mgr. Lucii Procházkové. Dále bych chtěla vyjádřit díky mateřské škole v Českých Budějovicích a v Táboře, kde jsem mohla provést praktickou část své bakalářské práce. Tímto také děkuji za trpělivost a ochotu paní učitelek z daných mateřských škol, u nichž jsem svou praxi prováděla. Nakonec bych chtěla poděkovat své rodině, která mě po celou dobu podporovala.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá dvouletými dětmi. Teoretická část se zabývá vývojem dvouletého dítěte. Na jaké úrovni se nachází, co zvládá a jak se rozvíjí po mentální stránce. V dalších kapitolách se práce zabývá samotnou hrou. Co to vůbec hra je, jaké druhy a metody her existují, jak se dramatická činnost propojuje s pohybovou hrou. V praktické části je sepsán zásobník her, které je dvouleté dítě schopno pochopit a následně si je zahrát. Hry jsou upravené z původních her pro předškolní děti. Také jsou v zásobníku zahrnuty hry, které jsou záměrně vytvořeny pro tuto věkovou skupinu autorkou této závěrečné práce. Hry byly realizovány se dvěma skupinami dětí. Z reflexe každé hry vyplývají doporučení pro praxi, která jsou v závěru shrnuta.

Klíčová slova

Mateřská škola, dítě, dvouleté dítě, hra, evaluace

Abstract

This Bachelor's thesis is focused on two-year-old children. The theoretical part deals with the development of a two-year-old child. What is the level of such child, what this child can do and how such child develops mentally. In next chapters the thesis is focused on the game itself. What is the game at all, what types and methods of games exist, how a dramatic activity can be interconnected with a motion game. In the practical part there is a list of games, which can be understood and subsequently played by a two-year-old child. Such games are modified from the original games for preschool children. Further, it includes games, which are created by the author of this thesis for this age group. The games have been realized with two groups of children. From the reflection of each game recommendations for practice results, recommendations are summarized in the conclusion.

Key words:

Kindergarten, child, two-year-old child, game, evaluation

OBSAH

Úvod	8
Teoretická část	9
1 Vývoj dvouletého dítěte	9
1.1 Kognitivní vývoj dvouletého dítěte	10
1.1.1 Učení	10
1.1.2 Myšlení	11
1.1.3 Smyslové vnímání	12
1.1.4 Vývoj řeči, práce s knihou	14
1.1.5 Fantazie	16
1.2 Emoční a sociální vývoj	17
1.2.1 Separace	18
1.3 Tělesný a pohybový vývoj	20
1.3.1 Vývoj motorických dovedností	20
1.3.2 Hrubá motorika	20
1.3.3 Jemná motorika	21
2 Hra	23
2.1 Obecná charakteristika hry	23
2.2 Druhy a metody her	24
2.3 Hra v roli a jiné metody dramatické výchovy	26
3 Vstup dvouletého dítěte do mateřské školy	28
3.1 Zralost dítěte pro vstup do mateřské školy	28
3.2 Jak usnadnit začátek dítěti?	28
Praktická část	30
4 Cíl a metodické řešení praktické části	30
4.1 Plán evaluace programu	30
4.2 Realizace programu	31
5 Program her pro dvouleté děti v mateřské škole s evaluací	34

5.1 Ryby a rybář (vlastní).....	34
5.2 Ztracená jablíčka	36
5.3 Pan čáp ztratil čepičku.....	38
5.4 Čarování.....	39
5.5 Autíčka.....	41
5.6 Kolo, kolo mlýnský.....	42
5.7 Zajíček své jamce.....	44
5.8 Budulínek a liška (vlastní)	45
5.9 Na sněhovou vločku (vlastní)	47
5.10 Honky tonky	48
5.11 Na zoo (vlastní).....	49
5.12 Cesta do Betléma (vlastní)	50
5.13 Cesta z Betléma (vlastní)	52
5.14 Víla Zvoněnka (vlastní)	53
5.15 Chodí medvěd po lese (Juklíčková-Krestovská, 1985).....	55
6 Závěrečná evaluace.....	58
7 Diskuze	59
Závěr.....	61
Použitá literatura.....	62
Seznam použitých zkratk.....	65
Seznam příloh.....	66

ÚVOD

Téma bakalářské práce jsem si zvolila kvůli potřebě poznání dvouletých dětí, které se začínají vyskytovat v mateřských školách ve větším počtu. Již nyní mají pro sebe často vyhrazenou třídu. Před dvěma roky jsem měla možnost se poprvé setkat s celou třídou dvouletých dětí a nevěděla jsem, jakým způsobem je mohu vzdělávat za použití her, jelikož nebyly schopné pochopit ani nejjednodušší hry určené pro tříleté děti. V tu dobu jsem poznala, že je opravdu velký rozdíl mezi dvouletým a tříletým dítětem. Nikdy jsem ten rozdíl nepocítila více než právě ve třídě s dvaceti šesti dvouletými dětmi a v tu dobu jsem začala přemýšlet, jaké hry by byly pro ně vhodné. Jelikož se s touto situací poprvé setkaly i paní učitelky v mateřské škole, neuměly mi jako studentce poradit. Pokud to tak mohu říci, byly ve stejné situaci jako já. Tudíž každé setkání ve třídě bylo pro mě jako test a pokus zároveň, zda vybraná hra, kterou jsem připravila a upravila, byla dostačující na jejich pochopení a zvládnutí dané hry.

Dvouleté děti jsou stále v pohybu, proto jsem se zaměřila právě na pohybové hry. Musí obsahovat určitá pravidla a právě ta musí být batolata schopna pochopit.

Ale abychom mohli hry začít upravovat, musíme nejprve pochopit vývojovou úroveň batolat, proto se v teoretické části zabývám především vývojovou psychologií, abychom po nich nechtěli úkony, které prostě na svůj věk nemůžou zvládnout. Jelikož dítě po celé dny provází hlavně hra, zaměřila jsem se i na hru jako takovou, kde je určen její důležitý význam v životě u dítěte.

V praktické části se poté zaměřuji na samostatné hry, které jsou známé pro menší předškolní děti, a upravila je do takové podoby, kterou starší batolata pochopí. Dále jsem testovala i pár her, které jsem vymyslela sama a měla možnost si je vyzkoušet.

Smyslem mé bakalářské práce je to, aby byl sepsán menší sborník pohybových her jako pomoc pedagogům v mateřských školách, kteří se také poprvé setkávají s dvouletými dětmi a ještě nemají přesnou představu o tom, jaké hry by mohli použít. Doufám, že to pro ostatní, ale i pro mě bude pomůcka do začátku, než si u batolat budeme jistí po všech směrech.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vývoj dvouletého dítěte

Batole se nachází v raném stádiu, kdy se potýká s konfliktem autonomie, proti studu a ctnosti je vůle (Erikson, 1999). V tomto období hraje velkou roli řitní otvor dítěte. Můžeme mluvit o *anální sexualitě*. Batole má opravdový zájem o sekreci a libuje si nejen při vylučování tekutin, ale i v udržení stolice (Říčan, 2004). O anální sexualitě hovoří i Freud, že tato fáze jedince provází po celý život. Dítě se však v této fázi ještě neodděluje na muže a ženu. Můžeme zde hovořit pouze o aktivním a pasivním oddělení, kde dítě již vidí rozdíl mezi chlapcem a děvčetem, ale jen z takového hlediska, kde si dítě všímá rozdílů pohlavních orgánů. Pudové role v tom nemají ještě žádný význam (Freud, 2000).

Postoj batolete je hravý, stálý a uspokojující sebe samo (Erikson, 1999). Dítě má radost, jestliže může i jen trochu s něčím pomoci. Jsou pro něj důležité rituály, které mu pomáhají v orientaci času i prostoru, a rozvíjí se tím i jeho sebedůvěra (Bacus, 2015). Je to část období, kdy si dítě začíná osvojovat první a velmi důležité společenské a kulturní návyky (Matějček, 2005). V tomto věku se dítě ještě neumí dělit o hračky. Pro batole je důležité, aby mělo pocit, že hračka, kterou zrovna svírá, patří pouze jemu. Tímto postojem si vydobývá své postavení a rozvíjí svoji vlastní samostatnost. Jakmile je ochotno samo od sebe půjčit někomu hračky, znamená to, že si je natolik jisto samo sebou, že se nebude bát podělit se o své věci s někým jiným. Tato volba ovšem přichází až později v dětském vývoji (Bacus, 2015).

Jelikož se od dítěte vyžaduje čistota z hygienického hlediska, dítě se v tomto období velice rádo zašpiní čímkoli (Bacus, 2015). Mají potřebu stále něco provádět, hýbat se a dokazují nám, že jsou schopni udělat vše, co chtějí. Jak velkou potřebu má jejich vůle, tím se snaží dělat mnohem víc. Batole rychle roste a rodičům nezbyvá nic jiného než doufat, že udělali vše tak, jak nejlépe mohli. Dítě však musí znát hranice a dodržovat je (Erikson, 1999). Potřebuje znát jasná pravidla, která mu pomohou při pochopení ne/akceptovaného chování (Vágnerová, 2000). Pokud se tak nestane a batole se ocitne v nebezpečné situaci či situaci, kterou prostě svým chováním přehnal, můžou se dospělému člověku věci vymknout z dohledu a celá snaha tak u dítěte může končit

nejistotou. Je tu i velká možnost, že batole ztratí sebedůvěru, která by mohla skončit zahanbením, a mohlo by si přestat věřit (Erikson, 1999). Z této situace se dítě začne obviňovat. Obviňuje jak sebe, tak i ostatní ve svém okolí. Pro dítě je jednoduché, aby obviňovalo sebe samo z různých věcí, jelikož dítě slyší a vnímá, co si o něm ostatní vykládají (Bowlby, 2013).

1.1 Kognitivní vývoj dvouletého dítěte

Psychický vývoj se rozděluje do tří kategorií, z nichž jedna je kognitivní. Kognitivní vývoj pojímá veškeré psychické postupy, které se vzájemně podílejí na lidském poznávání. Jde o konkrétní procesy, jež je jedinec schopen použít při myšlení, rozhodování a vzdělávání. V tomto procesu jde hlavně o změnu myšlení (Vágnerová, 2000).

Začátek dvou let života je dalším krokem a zakončením inteligence, která se neobejde bez motoriky a celkového vnímání (Langmeier, 2006).

1.1.1 Učení

Dítě se učí nápodobou, ale i jazykem. Jazyk se však sám od sebe nevytvoří. Nápodoba spadá pod senzomotorický předobraz, který je i mezičlánkem mezi senzomotorickou úrovní a počínáním založeném na obrazu (Piaget, 1997).

Senzomotorické učení může probíhat v dětské volné hře, ale i v záměrné hře, kterou vybral dospělý člověk, v tomto případě učitel. Učitel si připraví hru. Díky senzomotorickému učení si hru rozdělí do tří fází. První fází je seznámení s hrou, kdy je dítěti hra představena a vysvětlena. Poté se přesouvá do další fáze a to nácviku, kdy dítě procvičuje daná pravidla a opakováním hry se zdokonaluje v činnosti. Poslední fází je zpětná vazba, kdy dítěti dokazuje, že vše pochopilo a je dokonce schopno dané vědomosti využít i jinde než jen v jedné určité hře (Helus, 1998).

Dalším učením, které dítě využívá, je *verbální učení*, které mu pomáhá se naučit slova, skládat věty, pochopit jazykovou strukturu. Učí se pochopit význam daných slov, díky němuž je dítě schopno vytvořit si svůj vlastní řečový jazyk, kde jednotlivá slova mají svůj vlastní význam. Toto učení je pro dítě velmi důležité, jelikož umět se dorozumět s dalšími osobami je základní složkou začlenění se do společnosti, v němž se nachází (Helus, 1998). Více se této problematice věnuje část 1.1.4 Vývoj řeči.

Velmi důležitou složkou ve starším batolecím věku je učení nápodobou, které je významné především od dvou a půl roku věku dítěte, kdy je hra založena na napodobování, převážně když si hraje na někoho (Helus, 1998). Jde o opakování jevu, které dítě pozoruje, a tím se učí a snaží se pochopit, proč konkrétní jev funguje zrovna na daném principu. Nejsnáze se dítěti napodobují lidé. S nápodobou se současně začíná objevovat i tzv. *symbolické myšlení*, které je důležité pro představy dítěte, když chce někoho napodobit. Aby dítě mohlo napodobovat, potřebuje také určitou schopnost motorické manipulace. Čím častěji určité jevy dítě vidí, tím je potřebuje více napodobovat (Vágnerová, 2000). Na konci etapy je dítě schopno předvádět nápodobu i bez přítomného předmětu (Piaget, 1997)

1.1.2 Myšlení

V kojeneckém období se projevuje senzomotorické myšlení, které nám dokazuje, že se myšlení objevuje dřív než mluvené slovo. Tato fáze myšlení přetrvává až do 2 let. Na bázi senzomotorického myšlení se u dítěte rozvíjí chůze, malování, hraní na hudební instrumentář. Pokud se dítěti nedostává dostatečné množství podnětů pro rozvoj senzomotoriky, může nastat deprivace, která dítě ubíjí z nedostatků podnětů, jež by mohlo zkoumat. Pokud bude dítě strádat, může se již v tomto věku vytvořit defekt osobnosti dítěte (Helus, 1998). Rozumí jednoduchým pokynům, kde jsou klíčová slova (jdi – utíkej – vezmi). Dítě umí mluvit v jednoduchých větách o dvou, třech i čtyřech slovech. Musíme však brát v potaz individualitu u dětí. Nesmíme zapomínat na rozdíly. Většinou holčičky jsou napřed, v tomhle období už chtějí více povídat, než je zaznamenáno u chlapců (Matějček, 2005).

Během počátečních let života u dítěte chybí zcela vědomá paměť. V mozku jsou tzv. *ostrůvky vědomí*, které osvětlují tmavá místa v hlavě. Fungují jako vzpomínkové kousky, které začínají spojovat k sobě ostatní kousky a vytvářejí tak nový celek, jejímž výsledkem je utvoření nového předmětu sebe samého, tzv. „já.“ Ovšem než se dítě vyvine na takovou úroveň, aby o sobě mluvilo v první osobě, trvá to o něco déle. Proto zprvu o sobě hovoří ve třetí osobě (Jung, 2014). Matějček popisuje totéž, že dítě ještě nepoužívá zájmeno „já“, ale říká vyloženě své jméno nebo se oslovuje tak, jak je zvyklé z domova. Tím, že o sobě mluví celým jménem, se začíná utvářet vědomí identity

(Matějček, 2005). Langmeier souhlasí. Batole o sobě mluví ve třetí osobě, v první osobě o sobě začíná mluvit z pravidla až kolem třetího roku života (Langmeier, 2006).

Kolem druhého roku se u dítěte objevuje primární funkce pro rozvoj následujícího počínání, nazývá se *sémiotická funkce*. Do ní se zahrnuje řeč, představivost a také gesto, které něco symbolizuje. Základem je schopnost představivosti (Piaget, 1997). V tomto věku si již dokáže představit možné věci a akce, u kterých chce zjistit, jak fungují. Jakmile přijde na nějaké řešení, chce jej vyzkoušet. Jestliže nemůže dosáhnout na určitý předmět, který je v povzdálí, je schopno se zamyslet, co by mu pomohlo se k vytoženému cíli dostat, a je schopno si potřebné vybavení obstarat a zkusit si to (Říčan, 2004). Objevuje se zde myšlení, které dítěti umožňuje představit si daný předmět, aniž by ho vidělo. Díky tomu se předpokládá stavba či použití odlišných jevů, ke kterým může přiřadit jevy viditelné, ale i takové, které nevidí. Podle Piageta (1997, s. 53) můžeme toto jednání rozdělit do pěti částí:

1. *Oddálená nápodoba* – dítě začíná napodobovat gesta dle dané předlohy.
2. *Symbolická či fiktivní hra* – znovu dítě napodobuje pohyby, ale tentokrát k tomu již používá i potřebné pomůcky, které zastupují danou věc.
3. *Kresba* – začíná se objevovat po druhém roce života dítěte, kdy pomáhá dítěti s přechodem mezi hrou a vidinou.
4. *Obrazná představa* – jedná se o zvnitřnělou napodobeninu.
5. *Umět si slovně vybavovat události, které právě neprobíhají* – například: chlapeček povídá „haf“ a myslí tím pejska, hraje si na dané zvíře, bez jakéhokoliv předchozího podnětu.

1.1.3 Smyslové vnímání

Aby se jedinec mohl přiučit novým vědomostem, potřebuje k tomu kromě jiného právě smysly. Každý jedinec disponuje pěti smysly. Zrakem, sluchem, hmatem, čichem a chutí (Bacus, 2015). Pomocí inspirace v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání pedagogové rozvíjejí smyslové vnímání. Sice je tvořen pro předškolní věk, ale pedagogy tento dokument může podnítit k vlastní tvořivosti. Pro batole jsou smysly velice důležité. Na jejich rozvoji velice záleží, neboť pomocí smyslů poznává nové věci a může si tak uchovat v paměti danou vůni, podobu a jiné znaky. Bez rozvoje všech

smyslů, kterými dítě disponuje, nemůže být rozvíjena paměť. V batolecím období největší roli hraje mimo jiné především hmatové a chuťové vnímání. Batole si neustále chce jakoukoliv věc osahat, ochutnat (Nádvorníková, 2011).

Zrakovým vnímáním zpracovává jedinec informace až kolem 90 % (Nádvorníková, 2011). Jedná se hlavně o rozkvet sensorické pozornosti v jeho okolí, především v detailech (Bacus, 2015). Díky zraku se jedinec učí písmo jak psané, tak čtené. I když u čteného se využívá i jiných smyslů. Číslice také vnímá pomocí zrakového vnímání. Za pomoci zraku může bytost mnoho věcí prožívat, zdokonaluje nám prožitky ze života, z daného okamžiku umí vytvořit něco krásného. Samozřejmě to funguje i obráceně. Pokud se dítě něčeho bojí, třeba včel, dospělá osoba může dítě zblízka seznámit s oním tvorem a pomocí zraku jej pozorovat. Dítě může vidět, jak včela sbírá pyl z květů a jak z něho vyrábí med. V rámci pozorování je naděje, že se dítě zbaví strachu a začne zvíře více chápat (Bacus, 2015). Zrakové vnímání také využíváme při rozvoji hrubé a jemné motoriky a pro rozvoj soustředěnosti. Batole již vnímá konkrétní tvary a začíná se zlepšovat i percepce prostorových poměrů (Nádvorníková, 2011).

Sluchové vnímání mimo jiné pomáhá při orientaci v prostoru, díky tomuto vnímání může jedinec bezpečně přejít silnici bez přechodu za zvýšeného sluchového vnímání, kdy se snaží pozorně poslouchat, zda u zatáčky nejede nějaké auto, které nemůže vidět. Také funguje jako základní prostředek pro naučení mateřského jazyka, ale i ostatních mezinárodních jazyků. Dítě v batolecím věku již umí rozlišovat různé zvuky, je schopno odlišit výšku, sílu i zbarvení jednotlivého zvuku. Tudíž si již rozvíjí řeč i hudební cítění především co se týče rytmu. Na pravidelný hudební rytmus batole reaguje nejvíce (Nádvorníková, 2011). Tudíž by hudba měla být barvitá, proto by nemělo mít dítě problém v tom, aby se mu líbila jak lidová píseň, tak vážná hudba (Bacus, 2015).

Hmatové vnímání zajišťuje jedinci poznání o velikosti, měkkosti či tvrdosti a chuti daného materiálu. Hmatem prožívá i pocity. Pokud dítě někdo pohladí, pociťuje kladné emoce, které se zaznamenávají do jeho prožívání o daném úkonu. Jak se to stalo a co to způsobilo. Proto je hmat velice důležitý v batolecím období. Batole si potřebuje mnoho věcí ohmatat, aby vědělo, že je to skutečné (Nádvorníková, 2011). Dítě má radost, jestliže může něco rozebrat, vzít si kostku do ruky, postavit věž a následně ji

zbourat. To je důvod, proč má batole v tomto věku velice rádo všemožné konstruktivní hračky. Proto by se měl člověk distancovat od příkazů typu „Nesahej na to!“. Alespoň do takové míry, aby si mohlo dítě vyzkoušet všechny důležité pro sebe poznávací procesy pomocí hmatu (Bacus, 2015). Dítě je pozitivně naladěno, jestliže přijde do kontaktu s něčím teplým a příjemným, tím se dítě dostane do klidu a je spokojené. Nabízí se tedy jednoduché pochování dítěte ve vlastní náruči (Nádvorníková, 2011).

Využitím chuti a čichu se jedinci zpřesňuje celkové vnímání a dotváří tak představy, které byly neúplné. Pokud dítě cítí určitou intenzivní vůni a může ji i okusit, zapisuje si tak u sebe, jaký prožitek z určitého podnětu mělo. Co to u něho vyvolávalo. Ať už se jedná o kladný či záporný prožitek. V batolecím období si již dítě umí říct, která jídla jsou oblíbená a která jíst nechce (Nádvorníková, 2011). Rozhodně se dítě nemá do jídla nutit, mohlo by si postavit hlavu a dané jídlo by už v životě do sebe nemuselo dostat. Nejlepší je, pokud si dítě může vybrat z nabídky samo, co by chtělo jíst. Na místě je i upozornění, jestliže se jedná o novou chuť, mohlo by to dítě překvapit. Čichem si samozřejmě dítě určí, zda bude jídlo jíst. Pokud mu nevoní, tak jej chtít nebude (Bacus, 2015).

1.1.4 Vývoj řeči, práce s knihou

Primárním pomocníkem při socializaci je jazyk. Dítě se jej učí ve formách společenské povahy. Tudíž dítě v raném věku nedokáže použít jazyk v ucelené formě pro vlastní vyjádření, a tak si musí vynalézt vlastního jazykového pomocníka, kterého je schopno vyjádřit. Dítěti ze začátku hojně pomáhá symbolická hra, kde za pomoci hraček vyjadřuje své potřeby (Piaget, 1997). Potřeba komunikovat podporuje vznik a rozvoj řečových dovedností. Schopnost komunikace, a to zejména verbální, je jednou z obecných předpokladů emancipace. Dítě by mělo být aspoň trochu schopno něco vyjádřit a sdělit své potřeby způsobem, který by pochopili i ostatní. Zároveň by také mělo zvládat přijímat informace od jiných osob (Vágnerová, 2000).

Dítě se učí používat řeč jako nástroj (Svobodová, 2007). Batole začíná chápat domluvený znak. Ze symbolické řeči se učí vnímat znaky. Místo „haf“ je schopné pochopit, že se jedná o psa. Dokáže daný znak říct a chápat, že každý pes může vypadat jinak. Tím se seznamuje s pojmem (Řičan, 2004). Přichází na to, jak ovládat hlavně neverbální, ale i verbální komunikaci (Svobodová, 2007).

Ve dvou letech dokáže dítě skloňovat, sestavit větu z více slov a je schopno se naučit krátké říkanky (Říčan, 2004). Lepší výslovnost si dítě začne osvojovat pár měsíců po druhém roce. Pomáhají mu právě hry s plyšáky, na které mluví (Bacus, 2015). Dle norem umí dvouleté dítě aktivně používat 200–300 slov (Langmeier, 2006). Jestliže dítě vyrůstá ve vícejazyčném prostředí, ve dvou letech by mělo být schopné již používat oba jazyky (Bacus, 2015). Aby se dítě zlepšilo v řeči, dospělý může využít různé metody, které se uplatňují i v mateřské škole. Jsou to například komunitní kruhy, vyprávění příběhů, oblíbená četba pohádek a jiné (Svobodová, 2007). V knížkách dítě sahá po obrázcích, pokud jej k tomu člověk vybídne, vše, co zná, s radostí ukáže. Jeho pohybová koordinace už je na takové úrovni, že dokáže obracet stránky knížky. Nejprve jich obrací více najednou, ale jakmile přijde na to, že je lepší obracet jen jednu stránku po druhé, činí pouze tak (Matějček, 2005).

Ve dvou a půl letech se dítě posouvá v řeči dál. Začíná chápat obrazné porozumění výrazů, díky němuž má již větší slovní zásobu jak aktivní, tak pasivní. Pasivní je však stále větší. Jakmile nastupuje větší zásoba slovníku, dítě chápe, že každý objekt má své jméno. To je důvod, proč se batole často ptá dospělé osoby „Co to je?“. Zprvu si nejčastěji zapamatuje podstatná jména, nějaká slovesa a někdy zvládá i přídavná jména (Langmeier, 2006). Dítě proto často opakuje slova, která mu dospělý člověk řekne. Opakováním si dané slovo lépe zapamatuje. Se správnou výslovností však ještě dítě nemůže počítat, nicméně se většinou rozzlobí, když musí opakovat jednu větu stále dokola a nechápe, proč to má dělat. Slovní zásobu si dítě může rozvinout díky různým vjemům. Úplně stačí, jestliže bude jedinec chodit s dítětem po blízkém okolí a pozorovat změny přírody, či jiné změny v jeho blízkosti. Bude mu naslouchat, jestliže dítěti bude ukazovat nové věci, které by si mohlo osahat, popřípadě i třeba ochutnat. Samozřejmostí zůstává také slovní popis určité věci (Bacus, 2015).

Rozvoj slovní zásoby většinou závisí na matce dítěte. Dle její komunikace se tak dítě učí novým slovíčkům. Jedním ze známých komunikačních stylů je „*vyznačující*“ či „*referenční*“, jenž znamená, že se matka v komunikaci zaměřuje na pojmenování jednotlivých předmětů a na vlastnosti k nim určených. Dítě tak má povědomí o názvech a funkcích daného předmětu. Později dítě tyto informace umí zužitkovat tak, že spíše provádí *analytické operace*. Mezi další známý komunikační styl se řadí

„*expresivní*“ či „*emočně-regulační*“, kdy matka komunikuje s dítětem převážně prostřednictvím zpěvu, básniček, říkanek, projevuje své pocity na dané věci. Dítě tuto zkušenost poté využívá při řešení problémů za pomoci svých pocitů, emocí, intuice. Zná spíše více slov expresivních, citoslovce, slovesa. Často se však oba styly prolínají (Langmeier, 2006).

Na konci batolecího období dítě ještě nezvládá výslovnost všech souhlásek. Často je pro dítě složitá artikulace souhlásek *č, ž, r, ř, l* a jiné. Dítě by mělo již umět pár písniček. Také by už mělo zvládat pochopit tři instrukce, které se mu poví za sebou (Bacus, 2015).

Pokud by batole nezačalo hned mluvit, nezapomínejme na individuální přístup. Všechny informace, které máme, jsou jen přibližné. Každé dítě je jiné a z jiného prostředí. Avšak všechny nedostatky v počátcích děti zpravidla během vývoje doženou. Potřebují jen více času (Langmeier, 2006). Komunikace provází dítě po celou dobu pobytu v mateřské škole (Svobodová, 2007).

1.1.5 Fantazie

Hra v batolecím věku utváří svět fantazie, která nás bude provázet i v dospělosti. Bez takového světa bychom ani nevěděli, jak si představit zábavný kulturní život. Díky fantazii si dítě bez potíží vystačí pouze s minimem rekvizit. V dnešní době je pro dítě na škodu využití technicky složitějších hraček, u kterých se dítě musí držet stranou a s velkou opatrností s nimi zacházet. Přičemž destruktivní hry patří mezi nejoblíbenější hry v batolecím období (Říčan, 2004).

U kresby dítě ve dvou letech používá jen málo představivosti. Spíše kreslí to, co o dané věci ví, jaké informace o daném předmětu podáme, to je schopno nějak zachytit (Piaget, 1997).

1.2 Emoční a sociální vývoj

U každého člověka se nejprve rozvíjí primární city, které již každý projevuje od narození, a trvají po celou dobu života jedince. Mezi základní emoce můžeme řadit vztek, radost, překvapení, strach a jiné (Helus, 2011).

Batole v tomto věku disponuje prudkostí svých citových projevů. V tomto období dokáže velmi nahlas křičet, házet sebou, dupat. Dvouleté dítě již podstatně lépe vyjadřuje své pocity. Rozvíjí se city jak k dospělému člověku, tak k dítěti (Říčan, 2004). Je schopno navodit vztah s dalším dítětem, jeho vrstevníkem. Začínají se prohlubovat vztahy mezi dětmi. Jejich vztah je zprvu omezen na přetahování se o hračky a mají zájem o pozornost. Dvouleté dítě se začíná seznamovat a prociťovat prosociální chování. Není mu jedno, pokud druhé dítě pláče, bojí se nebo mu chce udělat radost. Jelikož chtějí pozornost od ostatních, potřebují své činy a své progresy s někým sdílet (Langmeier, 2006). Říčan píše, že se občas stává, že již na počátku druhého roku života je dítě schopno utěšovat jiné dítě pomocí doteku, tj. pomazlením, podáním sladkosti nebo nabídnutím oblíbené hračky (Říčan, 2004).

Nesmíme ale zapomínat na negativní emoce, které se objevují. V batolecím období se dostává do popředí žárlivost, kterou můžeme vidět nejčastěji u dětí, již mají mladší sourozence. Batole se setkává i s další emocí – zahanbení. Každý den batole snáší, jak mu někdo říká, že je malé, jak potřebuje mít dohled dospělého, velmi často končí jeho vlastní projev a vůle nezdarem. Vlastní tělo jej neposlouchá, mnohdy má z dítěte dospělý legraci. Může se u dítěte objevit krize, ale jakmile pochopí, že existuje určitý řád, díky němuž ho dospělí tímto ochraňují, přijme řád a nalezne v něm i určité sympatie. Díky řádu se cítí dítě v bezpečí a má prostor pro autonomii samo sebe. Už ví, co si může dovolit, kde jsou hranice, pokud vše dodrží, ví, že je v bezpečí a nic se mu nestane. Batole by mělo přijmout a pochopit, že řád platí všude (Říčan, 2004).

V batolecím období se setkáváme i s dětským vzdorem, který se objevuje někdy mezi druhým a třetím rokem života dítěte. Průběh může být různý. Obtížnější nebo klidnější, krátkodobější či dlouhodobější, dokonce až celý rok, také může přetrvávat i přes úplný předškolní věk. Batole začne projevovat svůj ambiciózní postoj, ne kvůli tomu, že by něco tak moc chtělo, či že by bylo s něčím velmi silně znepokojené, ale dělá to zcela samoučelně. Dítě se může chovat zle, předvádět se, urážet se, nechce hrát hry a ani

nechce jíst oblíbená jídla. Pokud dítěti důrazně odepřeme chování, které si vynucuje, či jej odneseme někam jinam, kam nechce, je to v pořádku. Batole poznalo větší autoritu, kde muselo sklopit hlavu a poslechnout, ale pořád nemuselo konat své činy proti vlastní vůli. Pokud bychom ale dítě přinutili jít tam, kam nechce, pomocí fyzického trestu nebo vydíráním a požadovali bychom poděkování za to, že tam mohlo s námi jít, může z takového dítěte vzejít osoba, která vás nebude mít problém podrazit (Říčan, 2004). Langmeier připomíná, že situace, při níž nám dítě vzdoruje, patří do jeho vývoje. Tímto procesem se snaží o vlastní autonomii. Dítě se však i sklání před dospělými a poslouchá jejich příkazy (Langmeier, 2006).

Na konci období si můžeme povšimnout počátku soudržnosti partnerů při vzájemné aktivitě. Vzájemně se také začíná utvářet bojovnost, potřeba prosazovat se. V tomto věku se také děti rády předvádí, touží po našem uznání. To se projevuje například při recitaci, kde dychtí po našem potlesku. Můžeme tedy říct, že již poznávají ambicióznost. Batole vyniká především ve své rozkošnosti, kdy díky neodolatelné tváři se pokouší získat vše na svou stranu a velmi rádo tuto sílu používá (Říčan, 2004). Emoční pochopení je podmínkou pro rozkvet schopnosti sebeovládání jedince. Jestliže dítě dobře rozumí svým pocitům, bude je schopno později pojmenovat a ovládat je. Tudíž se v tomto období začíná učit vědomému sebeovládání (Langmeier, 2006).

1.2.1 Separace

V batolecím období se stále setkáváme se závislostí na matce. Jedná se o hlavní téma dítěte ve dvou letech. Jedná se o separaci, avšak zde se projevuje i strach z velkého vzdálení. Dítě touží po blízkosti matky a její radosti, kdy dítě dokáže něco nového. Velmi často se stává, že separace, tudíž závislost na druhé osobě, v tomto případě na jeho matce, se zvyšuje na nějaký čas. Dítě svým chováním může matku zcela vyčerpat. Pokud k tomu dojde, nemůžeme neupomenout na návrat separační úzkosti i obavu z lidí, jež nezná. Batole je zranitelnější, velmi snadno se rozčílí a je potupeno i jen docela malým trestem. Na druhé straně se dítě těší ze stále nových věcí. Velmi rádo utíká pryč od matky, přičemž vyžaduje a očekává následné chytání ze strany matky. Dítě požaduje, aby kousek uteklo od matky a pak jej maminka chytila a pevně objala. Tímto si batole řeší problém, kde utíká před matčíným útlakem, ale zároveň potřebuje vědět, že jej matka má pořád ráda (Říčan, 2004). Dává výrazně najevo svůj nesouhlas

s tím, když matka od něj odchází, nejčastěji začne plakat. Proto, když matka chce odejít, dítě běží za ní a chce ji následovat. Přibližovat se a držet se jí. Vše také závisí na tom, jakým způsobem matka odchází od dítěte. Pokud se matka snaží odejít potichu a pomalu, nejspíš to u dítěte způsobí jen menší protest, ale jestliže se matka pokusí o hlasitější odchod, bude tak nejspíš reagovat i dítě, to znamená hlasitě a hlučně a pravděpodobně se bude snažit vydat se za matkou. Pokud uvidí, že matka sice je někde vpozvdálí, ale stále jej kontroluje, dítě nemá problém se od matky vzdálit a prozkoumávat okolí, ve kterém se zrovna nachází (Bowlby, 2010).

Kompletní izolace od matky a od rodiny probouzí u dvouletého dítěte velmi účinnou reakci. Reakce je viditelnější, jelikož je i navenek rozbouřenější. Odezva na izolaci od matky má podle Říčana (2004, s. 109) tři stádia:

- *Stádium protestu:* Batole vzlyká a přivolává matku. Nechápe, že by nepřišla, že jej nechala samotného.
- *Stádium zoufalství:* Dítě již přestává tolik plakat, ale uzavírá se do sebe, přestává navazovat kontakt s jinou osobou a nemá zájem ani o hračky.
- *Stádium odpoutání od matky:* Dítě již matku nevyhledává, ale přilne k jiné osobě a začíná se jeho chování vracet k normálu. Pokud jeho matka někdy zavítá dítě navštívit, poté při odchodu matky dítě opět začne plakat, můžeme říci, že mu návštěva psychicky uškodila. Ale pokud jejich izolace trvá delší čas bez přerušení, poté dítěti trvá dlouho, než opět nabyde vztahu ke svojí matce po návratu domů.

Dospělí, především matka dítěte, by měli pomoci batoleti vyznat se v jeho pocitech. Měla by jeho pocity opakovat, projevovat a komentovat, aby je dítě vnímalo a naučilo se je pojmenovat. Jestliže má dítě radost, matka by se měla radovat s dítětem, pokud batole udělá nějaký omyl, zlobí se, křičí, matka by na jeho projevy měla adekvátně reagovat, aby dítě mělo jasno v pravidlech a pocitech (Říčán, 2004).

1.3 Tělesný a pohybový vývoj

1.3.1 Vývoj motorických dovedností

Motorický vývoj umožňuje dítěti ve dvou letech mnohé. Motorické schopnosti jsou pro dítě velice důležité, co se týče orientace v prostoru (Vágnerová, 2000).

Dítě radostně manipuluje se vším, co mu přijde do cesty a čeho se může chopit. Pokud v jeho okolí není nic, co by ho lákalo, je většinou mnohem méně aktivní, protože ho nic nemotivuje. Podle Vágnerové (2000, s. 75): „Motorický vývoj umožňuje samostatnější uspokojování potřeby stimulace.“ Každé dítě vyhledává pro svůj rozvoj dostatečný přísun podnětů. Pokud může danou potřebu samostatně uspokojit, vybírá si podněty, které mu vyhovují. Podněty, které jej nepřehltí svou nadměrnou dávkou, neunudí častou stereotypností a měly by být do určité části velice srozumitelné, tzn., aby nevyvolávaly obavy nebo strach svou nejasností. Těmi se rádo zabývá v době, kdy je produktivní a není ospalé. Větší samostatnost v stimulaci může obohatit dítě a zlepšit tím i jeho orientaci ve světě (Vágnerová, 2000).

1.3.2 Hrubá motorika

Hrubá motorika se rozvíjí již na první pohled (Langmeier, 2006). Také Říčan píše, že batole již má zlepšenou pohyblivost. Svou motoriku si rozvíjí pomocí her, v tomto případě má v oblibě různé hry či aktivity s pískem a vodou, ale také jim stačí pouhá lopatka s kyblíkem na pískovišti. Ve starším batolecím věku si rády procvičují motoriku pomocí vyhrabávání tunelů na pískovišti (Říčan, 2004).

Lokomoce je velice důležitá z hlediska vývoje. Má velmi důležitý sociální význam. Pokud je na správné úrovni, bereme ji jako symbol úspěšného a správného vývoje (Vágnerová, 2000). V druhém roce se díky lokomoci již dostáváme od batolení k chůzi, tudíž termín batole přestává odpovídat skutečnosti. Ve dvou letech také umí běhat (Říčan, 2004). To zvládá nejlépe. Rozběhne se, náhle se zastaví a přitom udrží rovnováhu. Otočí se a běží nazpátek (Matějček, 2005). Při běhu dítě už skoro vůbec nepadá a zvládá i překročení prahu (Langmeier, 2006). Začíná zvládat schody (Matějček, 2005). Chodí do schodů, které jsou určeny především pro dospělého. S přidržením za zábradlí, nebo pokud se někoho drží (Říčan, 2004). Většinou chodí po jednom schodu, kdy dá jednu nohu na schod a druhou přišoupne k první noze, poté se

vydává na další schod. Kolem dvou a půl roku začíná dítě zvládat chůzi do schodů tak, jak je to správně, to znamená, že dítě již chodí nahoru co schod, to jedna noha. Chůze po schodech dolů je ovšem mnohem složitější a dítě tento pohyb zvládá většinou až kolem třetího roku života (Langmeier, 2006).

Batole díky zlepšené pohyblivosti vesele podniká nájezdy po celém domě, bytě i zahradě. Rádo se zmocňuje všech věcí, jež má v dosahu. Rádo si bere věci, hraje si s nimi a ničí je (Říčan, 2004). Vystačí si s míčem, do kterého rádo kope, a s hodem také nemá problém (Matějček, 2005). Ohledně hodu se Matějček s Říčánem neshodnou. Říčan tvrdí, že dítě už dokáže házet míčem, ale neumí vám ho hodit, nicméně velice dobře jej umí odhodit. Stejně tak umí míč chytit, pokud hodíme předmět z velmi blízké vzdálenosti (Říčan, 2004).

1.3.3 Jemná motorika

Jemná motorika zajišťuje drobné pohyby a úchopy prstů, manipulace předmětů se u batolat velice vyvíjí a zpřesňuje (Langmeier, 2006). Díky nim si vyvíjí přesnější cit v hmatu (Bacus, 2015). Pokroky v jemné motorice se zkoumají při pozorování kresby (Langmeier, 2006). Bacus říká, že je dítě schopno zvládat uchopit tužku tak, jak ji dokáže držet dospělá osoba. Díky tomu se rozvinulo i v kresbě (Bacus, 2015). Langmeier doplňuje, že dítě ve dvou letech je schopné takzvaně čmárat, dle určitého vzoru dokáže dělat krouživé pohyby a snaží se tužkou udržet čáru (Langmeier, 2006). Říčan píše, že dokáže napodobit pomocí tužky kruh nebo přímku, pokud mu pomohou dospělí lidé (Říčan, 2004). Matějček tomu říká, že dítě v tomto věku začíná zvládat vertikální a horizontální směr, také jako svislý či vodorovný. S tužkou zvládá čmárat a dělat velké kroužky. Umí po nás obkreslit i svislé čáry. S vodorovnou čarou má stále problém. K tomuto bodu ještě nedospělo (Matějček, 2005).

Dítě tedy zvládá všechny primární pohyby s rukou. Jediné, co ještě zbývá, je klíšťový úchop a lehkost pohybů. To znamená, že batoleti stále chybí jemnost pro obracení listů v knihách, lehce list po listu (Říčan, 2004). Během druhého roku je dítě již schopno postavit kostky vedle sebe, ale i vertikálně (Langmeier, 2006). Dokáže tedy postavit vše, co nás napadne z kostek. Kostky jsou proto oblíbenou činností dítěte v tomto věku (Říčan, 2004). Také Matějček doporučuje jako nejvhodnější hračky kostky, ze kterých dítě staví věž či komín. Kostky může začínat řadit za sebou, tzv. vlak (Matějček, 2005).

Bacus uvádí, že na konci období je už schopno vybrat si správný tvar kostky a vložit ji do správného obrysu, aniž by tam muselo strkat kostku násilím. Je to díky zdokonalené senzomotorické koordinaci (Bacus, 2015).

Během druhého roku života se dokáže naučit jíst skoro samo a oblékání už dítěti také nedělá problém. Při oblékání potřebuje jen menší pomoc od druhého člověka (Říčan, 2004).

2 Hra

Hra vytváří základní kámen ve vývoji dítěte (Koťátková, 1998). V raném věku není hra účelová (Hanšpachová, 1997). Můžeme však nalézt jasný záměr a to ten, že si dítě hraje, jelikož má potřebu a chuť si hrát (Říčan, 2004).

Hra se proměňuje dle toho, jak se proměňuje dítě (Koťátková, 1998). Díky tomuto procesu se u dítěte rozvíjí intuice, schopnost umět se rozhodnout, tvořivost, samostatnost, tolerance, odpovědnost, empatie, výřečnost a osobnost (Svobodová, 2011). Pomocí hry dítě vyjadřuje své pocity, potřeby. Je nadšené z pohybu. Hra je pro dítě střed vesmíru. Hra u dítěte kladně rozvíjí pohyblivost, motoriku (Hanšpachová, 1997). Jelikož v současné době mateřská škola oplývá dostatečným prostorem pro různý obsah, metody, prostředky a také různé formy činností, nesmíme opomenout, že hlavní činností dítěte je hra (Svobodová, 2011).

2.1 Obecná charakteristika hry

Hra má mnoho definic a nemůžeme určit pouze jednu jedinou správnou. Můžeme ji však chápat jako určitou aktivitu jedince, která se prolíná celým průběhem života (Svobodová, 2007). Jako z dalších definic se třeba nabízí od Hanšpachové, která hru popisuje jako „očkování“ proti nakažlivému působení, zároveň je však ohrožena upadnutím a zapomenutím (Hanšpachová, 1997). Hra je důležitá zejména pro vývoj osobnosti dítěte. Dítě poznává pomocí hry své okolí, svět i sebe samo, neboť hru velmi citově prožívá. Hra spadá odnepaměti do historie našeho lidstva, kde se v každé společnosti ve hře vyskytne určitý obraz o tom, jak to v dané kultuře vypadá a chodí. Dnes máme možnost hru chápat jako zvláštní formu vzdělávání a utváření osobnosti člověka. Je to činnost, která je namotivována jak záměrně, tak vnitřně, díky níž se jedinec rozvíjí. Rozvíjí se za určitých podmínek, pravidel, daného času a vybraného prostoru (Suchánková, 2014). Hra je přirozenou součástí dětského života. Dítěti hra poskytuje radost, ale také mu umožňuje naučit se něco nového (Svobodová, 2007). Hrou se zcela ponoří do svého světa a nezajímá je, jak o nich smýšlejí ostatní. Děti si umí hrát jen tak pro radost. Nehoní se za žádným cílem. Při hře dítě cítí volnost, uspokojení, svobodu (Hanšpachová, 1997). Podobně uvažuje i Svobodová, která souhlasí s tím, že je hra svobodná. Dále doplňuje, že je to aktivita, kde dítě může být

pouze pozorovatel nebo se může účastnit. Dítě má ze hry prožitky a prožitkem se každé dítě učí (Svobodová, 2010). Dítě si při hře rozvíjí schopnosti, učí se citově vyrovnávat s konflikty (Říčan, 2004). Jiným způsobem dítě nemůže docílit uspokojivých pocitů ze samotné hry (Hanšpachová, 1997).

Pokud bychom mluvili o znacích hry, můžeme mluvit o pravidlech, volnosti, zajímavosti, nevšednosti, pohyblivosti, svobodném výběru, změně role a jiném (Suchánková, 2014). Samotná hra jednoduše sama o sobě dítě zaujme, baví jej.

2.2 Druhy a metody her

Hra je velmi důležitou formou v životě dítěte. Dítě je nuceno se začleňovat do kulturního života dospělých, přičemž jsou dítěti pravidla neznámá, a také přizpůsobovat se hmotnému světu, jež dítě ještě zcela nepochopilo. Čím menší, tzn. mladší dítě je, tím je horší adaptace. Pro dětskou pohodu a rovnováhu je důležité, aby dítě mohlo zkusit různé aktivity, pro které je motivováno, bez nátlaku a trestů. Proto zde nastupuje samotná hra, která mění skutečnost tak, aby se co nejvíce přiblížila potřebám daného dítěte (Piaget, 1997).

U dvouletého dítěte se stále setkáváme s *paralelní hrou*. To znamená, že si děti hrají vedle sebe, ale každý má svou hračku, nesnáší, když mu ji někdo bere nebo aby se vůbec pletl do jeho vlastní hry. Ale můžeme zaznamenat, že se u něj rozvíjí zájem o jiné děti. Vyhledává taktéž společnost, ale nic víc, pouze se napodobují ve hře (Matějček, 2005).

Ve hře i v cvičení se dítěti rozvíjí soustředěnost, učí se lépe vnímat prostředí, ve hře dítě objevuje samo sebe a odstraňuje se ostych. Díky hře se u dítěte prohlubují pohybové schopnosti a dovednosti, také se zde rozvíjí rytmické cítění a tvořivost (Machková, 2007). Hra má být činností svobodnou, aby z ní mělo dítě právě pocit slasti, aby byla, jak se říká, hra hrou (Svobodová, 2007).

Děti by měly mít dostatečný prostor pro pohyb. Nesmíme zapomínat na pohybovou aktivitu. Navíc by měla být hra v mateřské škole hýčkána, jelikož je pro děti velice důležitou součástí bytí. Současně je pro děti výzvou a umožňuje dětem dostatek místa pro aktivitu a samostatnost. V rámci hry se děti dozvídají nové věci o sobě, sblíží se mezi sebou společnou aktivitou a zájmem o hru (Svobodová, 2011).

Hra v batolecím věku utváří svět fantazie. Batole si ale rádo hraje samo, často nestojí ani o dospělou osobu jako o partnera ve hře. Společnou hru můžeme navrhnout a zorganizovat. Na chvíli hra batole velice zaujme, ale pouze na chvíli (Říčan, 2004).

Hry můžeme rozdělit do různých kategorií a podkategorií, např. jako uvádí Svobodová (2007, s. 26), podle činnosti:

- hry pohybové: honičky, pohybové hry s pravidly (na Mrazíka; když jde na mě zlobení; nikdo už to nezmění; zajíček ve své jamce aj.)
- hry námětové (na rodinu, na kuchařku, na policistu, na doktora aj.)
- konstruktivní (s legem, s pískem, se stavebnicí aj.)
- společenské (člověče, nezlob se, domino, aktivity junior aj.)
- didaktické – které slouží ke vzdělávacím účelům (fantazijní, smyslové, logické hry aj)

Paní učitelka by do volné hry neměla zasahovat, pouze v případě, pokud to samo dítě chce, či zda je potřeba zasáhnout v rámci nebezpečí při hře (Svobodová, 2007).

Při řízené činnosti by stále učitelka měla pamatovat na svobodu dětského projevu, a pokud se dítěti hrát nechce, neměla by jej do hry nutit (Svobodová, 2007).

Podle názoru Říčana (2004, s. 103) se hry u batolete dělí do těchto skupin:

- Hry pohybového charakteru: takové hry, které jednoho dne rozvinou sportovní disciplíny (chůze po lavičce, chytání míče apod.).
- Napodobivé hry: jsou to takové aktivity, při nichž děti uplatňují vše, co znají ze známého prostředí, a následně převádějí do hry (uklizení domácnosti, vaření, pečení, starání se o miminko).
- Symbolická hra: jsou to stejné hry jako napodobivé, avšak s tím rozdílem, že si batole vezme rekvizitu k dané hře, můžeme tak říci, že symbolická hra je vyšší stádium hry napodobivé, tzn., pokud nám něco chybí, mohu to nahradit jinou věcí.

Hry pohybového charakteru jistě patří k tomuto věku. Svobodová uvádí, že dítě má větší potřebu pohybu než dospělý člověk. U dítěte dochází ke zlepšování pohybových dovedností, proto je potřebuje trénovat a opakovat. Je důležité, aby mělo dítě

dostatek prostoru pro pohyb, a to především pro spontánní, volný pohyb. V mateřské škole toto můžeme využít a nalézt především u pohybové hry (Svobodová, 2007).

Hru můžeme využít velmi dobře jako metodu vzdělávání pro rozvoj všech oblastí. Pokud požadujeme po dětech, aby dodržovaly pravidla, musí je nejprve pochopit. Díky jasným pravidlům má dítě pocit bezpečí a jistoty. Ví, co si může dovolit a co už ne. Děti také musí vědět, co se stane, pokud pravidla poruší. Svobodová (2007, s. 35) vysvětluje, jak metodu her můžeme v mateřské škole uplatnit:

- a. fáze přípravná: plánování, nacházení a vymýšlení společných pravidel, potřebné pomůcky, předem přichystané místo pro hru;
- b. vlastní realizace hry: dbát na bezpečnost, jednoduchá pravidla, popřípadě je v průběhu hry upravit; opakování pravidel, opakování samotné hry;
- c. reflexe: důležitá zpětná vazba, zjistit, jak se dítě cítilo při hře, co se mu líbilo, či co je třeba změnit.

Při pohybových hrách můžeme využít doporučení Svobodové k metodám založeným na pohybu:

1. fáze přípravná: důležitá je motivace k dané činnosti, jednoduchá pravidla a jejich dodržování, nezapomenout na bezpečnost, určení vhodného prostoru, mít připravené všechny potřebné pomůcky;
2. realizace činnosti: vysvětlení činnosti pomocí jednoduchých pokynů, ukázka, hra samotná, v průběhu ji případně pozastavit, pravidla zopakovat nebo ještě zjednodušit, opakování hry;
3. reflexe: co mi šlo, co je potřeba do příště změnit, zda byla použita správná motivace (Svobodová, 2007, s. 35).

2.3 Hra v roli a jiné metody dramatické výchovy

Vychází ze spontánní hry u dítěte. Dítěti nedělá problém proměnit se například v kočku, psa, zajíčka, či v něco jiného, co je jim blízké. Aby dítě lépe splynulo s rolí, dobrým pomocníkem se stává kostým, či nějaká věc, u které se dítě lépe identifikuje s danou rolí. Například šátek znamená maminku. U honiček to může být například ocásek čerta. Pokud si převlek dítě sundá, stává se opět dítětem. Učitelka by roli dětem

neměla nutit, ale pouze nabízet. U této činnosti bychom neměli zapomínat právě na učitele, který je pro dítě ve hře partnerem, spoluhráčem, může řídit či motivovat. Co se týče převleků, čím je jednodušší, tím je pro děti snadněji pochopitelné, že vše je „jako“ (Svobodová, 2011).

Pro pohybové hry se často využívá i metoda *simulace*, kdy hráč (dítě) se ocitne ve smyšlené situaci, ale stále zůstává samo sebou. Můžeme si představit, že jsme se ocitli v letadle, které letí do dále, a děti hrají samy sebe a ukazují, co mohou v letadle dělat. Zůstávají však samy sebou, tudíž ukazují vše podle sebe. Tato metoda je dětem velice blízká, neboť je velmi podobná spontánní hře (Svobodová, 2011).

3 Vstup dvouletého dítěte do mateřské školy

3.1 Zralost dítěte pro vstup do mateřské školy

Kdy je dítě připravené do mateřské školy? Kdy je tzv. zralé? Na tuto otázku bychom se také mohli zeptat a bylo by to i výstižnější k naší situaci, jaké schopnosti by mělo dítě zvládat pro vstup do mateřské školy. Jedna věc je, zda se dítě do školy těší, a na druhé straně máme schopnosti dítěte, které by mělo zvládat. Hovoříme tak o připravenosti, kdy dítě prokáže, že první nástup do instituce bez rodičů a svých blízkých zvládne (Niesel, 2005).

Učitelky očekávají komunikaci aspoň na takové úrovni, aby se s dítětem mohly nějak dorozumět. Dále by uvítaly, aby bylo dítě schopno si dojít samo na toaletu, bez jejich pomoci. Totéž platí o oblékání. A pokud by toho nebylo moc, tak aby se dítě umělo samo najíst. A nejdůležitější je, aby dítě bylo schopno se odpoutat od matky (Niesel, 2005).

3.2 Jak usnadnit začátek dítěti?

Začátek vstupu do mateřské školy klade na rodiče, ale především na dítě vysoké nároky, především nové nároky, které má zvládnout zcela samo, bez pomoci rodičů. V novém prostředí se vyžaduje, aby se v něm dítě orientovalo, našlo samo sebe, začalo si vytvářet vztahy s ostatními a zařadilo se do skupiny dětí v roli žáka. Nesmíme zapomenout, že právě v tomto období je velice důležitá spolupráce učitelky a rodičů (Niesel, 2005).

Nejlepší způsob je, aby se nechalo na dítěti, zda je připraveno jít do mateřské školy, či nikoliv. Aby nemělo strach, je dobré dítě dopředu informovat o chodu školy. To znamená podat mu dostatek informací, aby se do školy těšilo a nebálo se změn. Zde je namísto doporučit následující: rodiče a učitelky se snaží probudit v dítěti zvědavost, vyjasnit rozdíly mezi domovem a školou a podpořit v něm pozitivní očekávání. Samozřejmě rozdílů mezi domovem a mateřskou školou je mnoho, dítě je však musí zvládnout. Musíme si ovšem dávat pozor na přetěžování dítěte. Snažíme se o pozitivní reakci, nechceme, aby to mělo opačný dopad. (Niesel, 2005)

A jak můžeme dítěti pomoci lépe přijmout svou roli? Děti se přizpůsobují tím, že napodobují dospělé. Ve skupině se děti učí osvojit si pravidla společného života dle

Niesela (2005, s. 36), aby byli tzv. „schopnými života ve skupině“. V nové roli si dítě začíná uvědomovat nové chování. Musíme vzít v potaz, že bez mateřské školy by dítě nerozvinulo chování ve skupině. Čím lepší a přesnější pravidla jsou v mateřské škole, tím dítě lépe rozumí, co se od něho očekává. Nesmíme však zapomenout na důvod pravidel. Pravidelnost umožňuje dítěti předvídat průběh dne a celého týdne. Dítě je tak méně ve stresu, než když bude do mateřské školy docházet pokaždé jinak a skupiny dětí si už spolu dávno hrají, když jedinec dorazí do školy. Pokud se tak stane, dítě je postaveno před hotové skupiny a obtížněji se tak začleňuje. Přijetí role trvá delší dobu, neprojeví se ze dne na den.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Cíl a metodické řešení praktické části

Cílem praktické části práce je vytvořit program her s pravidly pro dvouleté děti, zrealizovat ho s touto věkovou skupinou v mateřské škole a provést jeho evaluaci. Konečný zásobník her bude obsahovat doporučení pro jejich využití pro dvouleté děti v mateřské škole. Pro zajištění splnění cíle byl před vytvořením a realizací programu her vytvořen plán evaluace programu, který byl následně zrealizován. U her byly použity vzdělávací cíle z RVP PV 2018, od strany 15 do strany 27.

4.1 Plán evaluace programu

Evaluační otázky k vyhodnocení celého programu

1. Na jakém principu jsou schopné dvouleté děti hru pochopit
(jaké motivace vyhovují, vysvětlení, organizace, útvary)?
2. Jaký zájem měly děti o upravené hry a jak udržely děti pozornost
(jaká byla jejich pozornost; reakce, radost, lhostejnost, nechut)?
3. Jaká doporučení pro praxi vyplývají z evaluace?

Otázky k hodnocení jednotlivých her

1. Jak děti reagovaly na motivaci a vysvětlení hry?
2. Jak vyhovoval způsob vysvětlení pravidel (pochopení hry)?
3. Jak děti dodržovaly pravidla hry?
4. Jak dlouho trval zájem o hru?
5. Jaká doporučení z realizace vyplývají?

Metody evaluace

Hry jsem si zpětně ověřila pozorováním, kdy jsem při činnosti pozorovala děti, ptala jsem se na zpětnou vazbu od další paní učitelky, která byla po celou dobu ve stejné třídě. Z některých činností jsem pořizovala videonahrávky, které mi pomohly si všimnout dalších skutečností, kterých jsem si v průběhu nepovšimla. Každou hru jsem si alespoň jednou vyzkoušela ve zmíněných mateřských školách, ale abych zjistila, zda

jsou hry pochopitelné i pro ostatní pedagogiky, několik her si vyzkoušely samotné učitelky z mateřských škol. Jednalo se konkrétně o hry 5.2; 5.3; 5.4; 5.5; 5.7; 5.9; 5.10; 5.11; 5.15.

4.2 Realizace programu

Program byl realizován se dvěma skupinami dětí. S první skupinou v období od října 2017 do března 2018 v Českých Budějovicích. S druhou skupinou byly hry ověřovány od listopadu 2018 do února 2018 v Táboře.

Charakteristika skupin

První třída

Třída je součástí mateřské školy v Táboře. Třída je zcela vyhrazena pro dvouleté děti. Prostor je menší, ale dětem plně vyhovuje. Třída je barevná, rozdělená na tři menší části, které děti umí využít. V první části je vyhrazen prostor s kobercem, kde mají děti tělovýchovnou chvíli a často je využívána při řízené činnosti. V druhé části se nacházejí stoly se židlemi, které slouží při spontánních činnostech, kdy děti nejčastěji chodí ke stolu si něco nakreslit. Stoly také slouží ke stravování ve třídě. Poslední část slouží jako hrací místnost, kde mají děti většinu hraček, her, kostýmů. Nachází se tam i kuchyňka a pohovka pro děti, které by byly unavené a chtěly by si v průběhu dne odpočinout. Další dvě místnosti jsou přidělené ke třídě. Jedna slouží jako šatna a druhá zastupuje koupelnu, kde nechybí přebalovací pult. Jelikož je třída menší, odráží se to i na počtu dětí. Ve třídě se nachází deset dětí, z toho pouze jeden chlapec, ostatní jsou dívky. Všechny děti jsou ve věku od 2 do 3 let. Tříleté děti jsou již přemístěny do starší třídy. V této třídě tak opravdu zůstávají jen batolata. V této mateřské škole se opravdu dbá na práci s dětmi. Mají hodně činností, rozvíjejí děti. Pracují usilovně i s dvouletými dětmi a proto jsou v této třídě děti velmi schopné. Pleny nosí pouze 3 děti a to jen v případě odpoledního spánku, jinak jsou přes den všechny děti již bez plen. Co se týká hygieny, téměř vše zvládají samy. Stačí jim říct rituál na umytí rukou a samy jdou k umyvadlu a umyjí si je. Nepotřebují pomoc. V komunikaci je to jiné. Tam záleží na dítěti. Jelikož je to třída plná děvčat, většina z nich již mluví. Je zde ovšem pár jedinců, kteří se stále stydí nebo nechtějí mluvit. Zatím jsou schopny odpovídat jen jedním slovem. Ostatní děvčata umí povídat v jednoduchých větách bez problému. Chlapec moc nemluví, ale na otázky odpovídá. Většinou jednoslovně, ale odpovídá. Pohybově

jsou na tom děti velmi dobře. Chodí a běhají velmi zdatně. Pokud se hýbou po celém prostoru, dávají si pozor, aby do sebe nenarazily. Vždy se snaží dodržovat pravidla, samy si chodí pro pomůcky, aniž by je k tomu někdo musel vyzvat. Pomůcky poté také zvládají bez problému vrátit. Na svůj věk jsou děti v mnoha věcech vyspělé. Na druhé straně u některých dětí se tomu ani nedivím, jelikož jejich matky jsou samy učitelkami v mateřských školách a s dětmi pracují i doma a vymýšlejí pro ně různé aktivity. Je tedy možnost, že jsou ve vývoji vepředu právě z tohoto důvodu. Ale nechci tím zastiňovat ostatní matky, jejichž povolání je odlišné.

Učitelka, která ve třídě působí je zároveň i ředitelkou daného institutu. Má vysokoškolské vzdělání. V mateřské škole působí již několik let.

Druhá třída

Jedná se o třídu, která je součástí firemní dětské skupiny. V dané třídě je dvanáct dětí, obvyklý počet je však kolem šesti dětí. Jedná se třídu od jednoho roku do dvou let. Počet chlapců je sedm a děvčat je pět. Jelikož je v této třídě pouze dvanáct dětí, děti jsou mnohem vyspělejší a šikovnější než v běžné státní mateřské škole. Na třídu jsou dvě učitelky, které jsou již od rána spolu ve třídě.

Třída je rozdělena na 2 části. První zaujímá prostor se stoly, které slouží především k výtvarné činnosti a stolování, popřípadě jako čekací místnost pro děti, které odcházejí po obědě domů. Druhá část zaujímá hrací prostor s menším kobercem, kde mají děti bedny s hračky, kuchyňku, menší knihovnu s knížkami. Ke třídě také patří místnost s koupelnou. Šatnu mají v přízemí spojenou se staršími dětmi. Ve třídě bohužel chybí klavír a nemají ani kytaru. Ve třídě se celkově hudební výchova moc neprovozovala.

Děti jsou i v této třídě velmi šikovné. Díky třídě, kterou mají v prvním patře, dokáží chodit po schodech nahoru i dolů bez pomoci dospělého. V této třídě má asi polovina dětí pleny na noc a asi 2 až 3 děti mají pleny i přes den. I přesto, že se ve třídě nacházely děti mladší 2 let, za nejvíce vyspělé musím vyzdvihnout právě nejmladší batole, které zvládalo mnoho věcí lépe, než jeho starší vrstevníci. Ze všech dětí je snad nejvíce vyspělé v hygienických návycích. Jeden z chlapců je zas velmi inteligentní. Již v tomto věku zná mnohé o svém okolí, zvířatech, rostlinách. Na několika děvčatech je

znát, že již záměrně přemýšlí nad tím, jak se budou k ostatním chovat, aby dostaly, co chtěly. Jedna z mladších dětí je z multikulturní rodiny a je schopná reagovat na 3 různé světové jazyky. V tomto věku je to velmi zajímavé. I když se říká, že v raném věku jsou děti schopné pojmout více jazyků jako jeden jejich mateřský, myslím si, že 3 jazyky už je opravdu mnoho a obávám se, aby se jí to brzy nepletlo dohromady, ale to je jen moje domněnka. Jinak třída je pohybově zdatná, koordinace těla je na jejich věk uspokojivá, u motoriky platí totéž. U pravidel se tato skupina často baví tím, že dělají určitý pohyb dřív, než by měly a moc si to užívají.

Učitelka této třídy má vystudovanou vysokou školu zakončenou bakalářským titulem a nyní pokračuje navazujícím magisterským. V mateřské škole působí brigádně od roku 2017. Od února 2018 již zastoupila úlohu učitelky ve třídě pro dvouleté děti.

První a druhá třída

Obě dvě třídy jsou určeny pro děti v malém počtu, avšak s takovým počtem se již můžeme setkat ve více mateřských školách, které teď upřednostňují menší počet právě pro tyto děti.

Tyto dvě třídy jsou skvělé v tom, že každé dítě má dostatek svého vlastního prostoru, které v tomto období velice vyžaduje a potřebuje jej. Mají dostatek místa, aby si hrály samy a zároveň vedle sebe. Starší batolata již hledají své vrstevníky kolem sebe, avšak zatím si spolu neumí hrát. Tím, že je třída uzpůsobená pro menší počet dětí, dětem zajišťuje jejich potřeby a za celou dobu jsem si nevšimla, že by jim to nevyhovovalo.

Obě třídy velmi kladně hodnotím. Velmi oceňuji první třídu v tom, že paní učitelka dbá na četbu knih, zatímco ve druhé třídě se spíše používaly televizní pohádky a instrumentální ukolébavky přes počítač. Četlo se jen někdy pouze při spaní a i to nebylo moc časté. Toto hodnocení však vyvozují z období, kdy jsem byla v mateřské škole s jinou kolegyní, než kterou uvádím v mé práci.

5 Program her pro dvouleté děti v mateřské škole s evaluací

5.1 Ryby a rybář (vlastní)

Cíle:

- reakce na signál
- procvičování dodržování pravidel
- procvičování jiných rolí
- rozvoj hrubé motoriky
- procvičování rytmizace

Očekávané výstupy:

- Dítě je schopno zareagovat na zvuk písničky a bubínku.
- Dítě umí dodržet pravidla hry.
- Dítě je schopno se přeměnit v rybu.
- Dítě zvládá ucelený pohyb po třídě, bez spadnutí, zaškobrtnutí, pohyb je plynulý.
- Dítě si zkouší chůzi v rytmu – za zvuku písně.

Pomůcky:

- švihadlo/křída/velká obruč
- bubínek
- barevné pásky, které představují ryby (postačí i barevné míčky)
- klobouk pro rybáře
- text písně Mořské přehlídky (píseň zpívá paní učitelka)

Pravidla:

Děti se pomocí zaklínadla promění v ryby:

„Čáry máry,

hokus pokus,

ententýky, dva špalíky,

ať jsou ze všech dětí ryby.“

Děti se promění v ryby. Každá ryba má barevnou pásku. Třída je rozdělená na dvě části. Jednu část tvoří velká obruč nebo švihadlo dané do kruhového tvaru, popřípadě křídou vyznačit kruh. Kruh představuje bezpečný úkryt pro všechny ryby. Další část je volná pro pohyb dětí.

Děti neboli ryby se pohybují volně po druhé části určeného prostoru (mimo kruh) na písničku Mořská přehlídka (od Mgr. Jiřího Vopálky). Ryby si plují ve vodě, když v tom se u vody objeví Rybář, který chce ryby ulovit. Písnička Mořská přehlídka již nehraje. Rybáře zastupuje paní učitelka. Rybář přichází k vodě za zvuku bubínku. Ryby se rybáře bojí a pospíchají se schovat do bezpečného úkrytu, kam na ně rybář nemůže. Jakmile jsou všechny ryby v bezpečí, hra končí a může se opakovat.

Evaluace:

V první třídě jsem se hry trochu obávala, už jen proto, že hra je má vlastní a tudíž ještě nebyla nikdy vyzkoušena. Zjistila jsem však, že jsem se obávala zbytečně. Hru děti pochopily hned napoprvé. Je pravda, že chlapci se nechtělo moc z kruhu, když věděl, že je tam v bezpečí, a chtěl tam být po celou dobu. Když jsem mu zopakovala, že při zpěvu písničky se nemusí bát, že se rybář neobjeví, vystoupil z kruhu a přidal se k ostatním dětem. Poté již žádný zádrhel nenastal.

Hru jsem využila u tématu Masopust, kde jsme se připravovali na karneval, a při hře se děti mohly proměnit v ryby, což byla taky maska. Jako zástupný předmět jsem pro děti zvolila zelené plastové míčky, které se nacházely ve třídě. Každé dítě drželo v rukou po celou dobu zelený míček a chodilo s ním po prostoru. Jakmile začal hrát bubínek, děti se šly schovat do bezpečí v prostoru velké obruče. Při bubnování jsem i zmiňovala, že jdu na lov ryb a doufám, že nějakou rybu chytanu. Bohužel jsem jako rybář neměla štěstí. Všechny ryby se mi vždy ukryly.

Ze hry jsem měla radost. Byla jsem spokojená, jelikož jsem byla schopna sama vymyslet hru, kterou děti byly schopny pochopit. Výsledek mě opravdu potěšil a mohu ji vřele doporučit.

5.2 Ztracená jablíčka

Cíle:

- rozvoj senzomotorické koordinace
- procvičování dětské trpělivosti

Očekávané výstupy:

- Dítě je schopno najít ukrytá jablka.
- Dítě zvládá sebrat předmět a odnést ho na patřičné místo.
- Dítě je schopno mít zavřené oči.

Pomůcky:

- jablíčka (opravdová, vyrobená z papíru, nakreslená) – podle počtu dětí
- košík nebo miska na jablka

Pravidla:

Děti mají zavřené oči. Mezitím paní učitelka roznáší jablíčka a schovává je po třídě. Jakmile jsou jablíčka schovaná, začne paní učitelka odříkávat následující říkanku:

„Hledám, hledám, co mám znát,

pojdte děti pomáhat.

Do všech koutů zajdi,

jablíčko mi najdi“ (Pipková, 2008).

Po říkance děti mohou opět otevřít oči a jdou hledat ukrytá jablíčka. Neběhají! Pouze chodí. Jakmile nějaké dítě najde jablíčko, odnáší ho do košíčku k paní učitelce a pokračuje v hledání. Hra končí, když děti našly všechna jablíčka.

Evaluaace:

S touto hrou v první třídě nikdo neměl problém. Děti hru na Ztracená jablíčka zbožňují. Opakovali jsme ji několikrát. Tuto hru jsem však obměnila v rámci tématu Zima – sních, kdy jsme místo jablíček hledali sněhové koule.

Na začátku hry je velice důležité ukázat dětem zavřené oči. Přiložit si na oči ruce, aby děti vydržely a nekoukaly se v průběhu, kdy se jablka nebo v našem případě koule schovávaly.

Občas se sice stalo, že nějaké dítě místo jedné koule přineslo dvě, když jej zahlédlo po cestě zpátky ke mně, ale neviděla jsem v tom velký problém. Tato situace nastala asi jen dvakrát. U jednoho případu se dokonce stalo, že jedna holčička, když se vracela ke mně s jednou koulí, viděla po cestě další. Zamířila tedy k ní, když v tom viděla, že i další děvče pospíchá k oné kouli a žádnou v ruce nedrží. První dívka kouli zvedla, ale místo toho, aby přinesla obě koule, jednu z nich předala druhému děvčeti, aby měla v ruce alespoň jednu. Toto gesto mi přišlo velice milé a na jejich věk velice vyspělé.

Pokud by však více dětí chodilo s mnohačetným počtem jablek, či koulí v tomto případě, je nezbytné hru zastavit a pravidla hry zopakovat. Chceme přeci, aby každé z dětí přineslo pouze jedno jablko / kouli.

Ve druhé třídě děti reagovaly velice pozitivně ke svému věku. Byly zaujaté, snažily se nepodvádět. Dokonce po mně opakovaly gesta, aby si hru mohly zahrát. Snažily se tak moc, že poté zapoměly otevřít oči a chtěly jít hledat jablka se zavřenýma očima. Připomnělo se jim, že už mohou koukat, a bylo po problému. U jednoho chlapce byl menší problém s navrácením jablka. Chtěl si ho nechat. Po vysvětlení jej dobrovolně vrátil a šel najít další. S těmito malými nedostatky si myslím, že hru napoprvé pochopily velice dobře. Hru jsme opakovali po týdnu a všechny děti si ji pamatovaly a pravidla dodržovaly. Průběh hry již byl rychlejší. U nejmladšího jedince však pořád musíme připomínat, kdy může otevřít oči a vydat se hledat jablka.

Hru také zkoušela jiná učitelka, která se též přiklání k mému hodnocení s tím, že děti měly problém udržet oči zavřené. Dopomohla si tedy říkankou, kterou používají ve třídě: „Kdo vidí, sám sebe šidí.“ Tudíž s motivací žádný problém nebyl. Učitelka bez obtíží pochopila pravidla napsané hry a ostatní kroky, které vedly k vyzkoušení hry. Děti měly zájem o vícečetné opakování hry. Podotýká, že je důležité aktivní zapojení s dětmi. Vyzkoušela si, že není pro děti tak jednoduché přijít na to, kde pátrat – orientace v prostoru. Tudíž když hledala s nimi, bylo to pro ně o hodně srozumitelnější. Poté se více dívaly a koukaly na místa, která by je třeba ani nenapadla. Samozřejmostí

bylo, že jim ukrytá jablka neprozrazovala. Stačilo pouze chodit a říkat: „Kde jen můžou být? Kam se nám schovaly? Nejsou pod stolem? Nebo na židli?“

5.3 Pan čáp ztratil čepičku (autor neznámý)

Cíle:

- procvičování barev
- procvičování dodržování pravidel

Očekávané výstupy:

- Dítě je schopno určit konkrétní barvy.
- Dítě zvládá dodržovat pravidla hry.

Pomůcky:

- postačí věci v daném prostoru, ve kterém se děti nachází

Pravidla:

Paní učitelka povídá říkanku:

„Pan čáp ztratil čepičku,

měla, měla barvičku,

třeba (název barvy).“

Paní učitelka doplní barvu (např.: modrou). Po dopovězení říkanky se děti vydávají hledat něco modrého. Může to být na něčí mikině, tričku či něco modrého na stole. Jakmile to najdou, dotknou se dané věci. Počká se na všechny děti. Zkontroluje se, zda našly správnou barvu, a hraje se od začátku s obměnou barvy.

Důležité je použít jen pár barev, se kterými jsou děti obeznámeny a u nichž víme určitě, že je budou umět určit.

Evaluaace:

V první třídě se hra využila v rámci podzimu, kdy bylo venku vše barevné, a motivace se tvořila sama. Je to klasická hra, která je určena i pro tříleté děti a hodí se ve své podobě i pro dvouleté. U této hry je ale nezbytné, aby se děti naučily pár barev, zapamatovaly si je a věděly, že je budou umět určit. Asi celý týden před touto hrou jsem den co den

děti seznamovala se základními barvami. Opakovali jsme si spolu pouze čtyři barvy, aby si je děti byly schopné zapamatovat. Určili jsme si červenou barvu jako jablko, zelenou jako trávu, modrou jako nebe a žlutou barvu zastupovalo slunce. Na konci týdne jsem využila velký dřevěný vlak, který nám visí na zdi ve třídě, abych zjistila, zda děti pochopily, co jsem se jim snažila vštípit za celý týden. Nad mé očekávání všechny barvy určily. V den hry jsem barvy opět zopakovala, nechala jsem děti, aby je ukázaly na vláčku. Po zpětné vazbě, kdy děti určily všechny barvy správně, jsme začaly hrát hru, kdy se děti seznámily s nešikovným čápem, kterému se ztratila barevná čepička. Při prosbě, zda by děti pomohly barvy opět najít, byly vstřícné a chtěly pomoci. Všechny barvy děti našly a čáp prostřednictvím paní učitelky dětem moc poděkoval za pomoc při hledání barev. Zde je důležité, aby děti uměly takové barvy, které učitelka hodlá využít ve hře. Jiné doporučení snad není potřeba.

Ve druhé třídě dle učitelky žádný problém s motivací či vysvětlením pravidel nebyl. Dodržování pravidel pro ně nebyl problém, nastal problém s určováním barev. Některé děti nemají problém rozpoznat barvy, ale některé děti ano. Tudíž pak někdo z dětí ukazoval na více barev. Zájem o hru nebyl velký. Nevyžadovaly její opakování. U doporučení uvedla náповědu ve stylu: zelená jako tráva, modrá jako nebe. A nejspíše zase aktivní zapojení učitelky. Pro děti je vzorem a ukazuje jim „jak na to.“

5.4 Čarování (autor neznámý)

Cíle:

- rozvoj hrubé motoriky
- rozvoj fyzické zdatnosti
- rozvoj produktivních řečových schopností

Očekávané výstupy:

- Dítě se zvládá pohybovat podle zvířat.
- Dítě zvládá chodit, běhat, lézt, plazit se.
- Dítě je schopno říct zvuk určitého zvířete.

Pomůcky:

- žádné

Pravidla:

„Čáry, máry kouzla letí,

ať se děti ve zvíře změní“ (vlastní báseň)

Děti utvoří kroužek. Pouze utvoří, nedrží se za ruce a snažíme se chodit v kroužku nebo aspoň v útvaru. Paní učitelka říká zaříkávadlo (viz první řádek) a poté se děti promění např. ve zvíře, které paní učitelka řekne. Děti vydávají zvuky a chodí jako zvíře, které paní učitelka vyřkla. Paní učitelka se také promění ve zvíře a určuje dětem směr, ve kterém se děti budou pohybovat. Vždy, když se bude nově čarovat, paní učitelka tleskne, aby si děti všimly, že bude změna, a zastavily se.

Evaluace:

Děti v první třídě pravidla pochopily. Začarovala jsem je hned ze začátku v psy, kdy jsem jako hlavní pes určovala, kudy se budeme procházet. Všechny děti uměly chodit po čtyřech a štěkání si užívaly. Z počátku byl menší problém, kdy děti neslyšely změnu zvířete. Vzala jsem si tedy pomocníka tamburínu. Vždy, když se tamburína ozvala, všichni se zastavili a vyslechli další začarování, tentokrát do jiného zvířete, s jinou chůzí a zvukem. Celkem bylo vystřídáno 7 zvířat, které děti velmi dobře znaly.

Ve druhé třídě hru zkoušela další učitelka, která hru hodnotila kladně, kdy při vysvětlování pravidel neměla žádný problém, to samé platí i u motivace, která proběhla, jak měla. Pouze děti neoslovovala jako věci ale jako děti. Tudíž v říkance: „ať se ta věc promění“ použila na začátek: „ať se děti promění v ...“ a poté už používala názvy zvířat (př.: ať se pes promění v kočku). Dětem se hra líbila, přišla jim zábavná, ale nevyžadovaly ji dlouho ani opakovaně. Opět by doporučila aktivní účast učitelky při hře. Poznámku o věci jsem velmi uvítala a následně pozměnila u hry.

5.5 Autíčka

Cíle:

- procvičování reakce na signál
- rozvoj hrubé motoriky
- rozvoj hudebního cítění
- rozvoj ohleduplnosti (vést dítě ohleduplnosti)

Očekávané výstupy:

- Dítě se umí zastavit na zvuk.
- Dítě se zvládá plynule pohybovat po třídě.
- Dítě je schopno se pohybovat po prostoru v rytmu hudby.
- Dítě nestrká do ostatních s volantem.

Pomůcky:

- kruhy
- bubínek/triangl

Pravidla:

Každé dítě obdrží menší kruh, který znázorňuje volant. Pokud má dítě volant, stává se celým autem. Auta se pohybují po vyhrazeném prostoru, který určuje paní učitelka, která má také volant. Jakmile zazní signál (např.: bubínek, triangl, tlesknutí), auta, tj. děti, musejí okamžitě zastavit.

Můžeme také ve hře využít hudbu. Hudba hraje, když se auta pohybují po třídě do té doby, dokud hudba nepřestane hrát. V tu chvíli se děti zastaví a pokoušejí se nehýbat.

Evaluace:

V první třídě si děti nejdříve dávaly kruh na koberec. Poté jsem jim řekla základní informaci, že mají mít kruh v rukách jako volant od auta. Motivace byla v rámci denního tématu, konkrétněji se hra hrála na motivaci písničky Já jsem muzikant. Děti reagovaly bezchybně. Vždy, když měly zastavit, jsem podotkla, že se na silnici objevil semafor a svítí červeně. Červená znamená stát a zabubnovala jsem na bubínek. Po

dalším opakování jsem už červenou barvu nezmiňovala, pouze že vidím semafor, a následně se ozval zvuk bubínku a děti už věděly, co mají dělat. Hru vydržely hrát po celou dobu, dokud jsem hru neukončila, abychom mohly přejít k další činnosti. Důležité je dětem vše při vysvětlování pravidel ukázat. I když sdělím informace, pro jistotu vždy vše názorně ukazuji. Tak je zapojena jak rozumová, tak i obrazová, sluchová a pocitová stránka.

Ve druhé třídě opět pravidla a způsob hry okamžitě děti pochopily, pouze jeden chlapec, který je v mateřské škole nový se občas nezastavil, když přestala hrát hudba. Musela mu být pravidla připomínána. Děti v tomto věku moc nevyžadují věci či činnosti z minulosti. Potvrzuje se nám zde, že žijí přítomností. Tudíž hru nevyžadovaly vícekrát, ale užily si jí dostatečně. A opět doporučení, aby se učitelka aktivně do hry zapojila.

5.6 Kolo, kolo mlýnský (autor neznámý)

Cíle:

- rozvoj hudebního cítění
- procvičování reakce na signál
- procvičování hrubé motoriky

Očekávané výstupy:

- Dítě zvládá chůzi v rytmu.
- Dítě je schopno si sednou na slovo „Bác.“
- Dítě zvládá chůzi v určeném směru.

Pomůcky:

- žádné

Pravidla:

Děti se pokusí chytit za ruce a utvořit útvar podobný kruhu. Chodí s paní učitelkou v jednom směru, přičemž paní učitelka povídá:

„Kolo, kolo mlýnský,

za čtyři rýnský,

kolo se nám polámalo,
mnoho škody nadělalo,
udělalo bác.“

Na slovo BÁC se všichni pustí a posadí se na zem. Poté se hra může opakovat.

Evaluace:

V první třídě jsem hru nijak neupravovala, jelikož je i dnes velmi oblíbená v rodině, děti ji znají a mají radost, když si hru mohou společně zahrát. Motivace proběhla v rámci našich prvních setkání s dětmi. Lépe jsem se s nimi seznámila právě z důvodu, že tuto hru většina dětí již znala a nebála se ke mně přidat a zahrát si ji se mnou. Tudíž vysvětlení pravidel pochopily bez výjimek. Pravidla děti dodržovaly po celou dobu. Tato hra je tedy ideální pro první týdny v mateřské škole. Hodí se jak pro třídu dvouletých dětí, tak i pro smíšenou třídu. Hru jsem využívala i v průběhu roku, když jsme s dětmi čekaly na ostatní, než dojí, a nechtěla jsem, aby se děti začaly nudit. Touto hrou jsem krásně vyplnila mezeru. Poté, co se k nám dostavily i ostatní děti, jsme si hru vždy znovu zahrály, aby nějakému dítěti nebylo líto, že hru nestihlo.

Ve druhé třídě se hra hrála sama. Zařadila jsem jí před zahájením ranního rituálu, kdy jsme čekali, až všichni dojí svačinu. Děti, které již nejedly a čekaly na ostatní na koberci, se po krátké době začaly nudit. Aby se nerozběhly po celé třídě, zaujala jsem je právě touto hrou. Motivace byla prostá. Postavila jsem na koberec a řekla jsem: „Velké kolo uděláme, protože se rádi máme.“ Děti ke mně přišly, chytily se za ruce a hned jsem pokračovala „Kolo, kolo mlýnský...“ Všechny děti, které měly dojedeno, se k nám přidaly. Tak jsem vyplnila čas a mezitím k nám všechny přišly. Hra se zopakovala pro všechny, aby o ní někdo nepřišel. Děti měly největší potěšení z momentu, kdy se mohly pustit a posadit se na slovo „bác.“ Ve více případech nevydržely čekat až nakonec básně. Sedaly si už v polovině řečeného textu. V tu chvíli jsme si upravily báseň a po kratším úseku jsem vždy zvolala „bác“ a děti si sedly. Hra tedy začala být náročnější na pozornost, jelikož děti nevěděly, kdy slovní signál přijde. Tato obměna je též uspokojila. Možná i více než původní verze. Ale podle mého názoru rozšířená činnost spočívá v tom, že všechny děti hru dobře znají a chtějí si ji trochu okořenit.

5.7 Zajíček své jamce (autor neznámý)

Cíle:

- procvičování rytmizace
- osvojování si jiných rolí

Očekávané výstupy:

- Dítě je schopno pohybovat se v rytmu.
- Dítě se zvládá přeměnit v zajíce.

Pomůcky:

- švihadlo (dle potřeby – pro udržení tvaru kruhu)
- vyrobené uši (například z tvrdého papíru a čelenky)

Pravidla:

Děti vytvoří útvar nejbliže podobný kruhu či oválu. Stojí vedle sebe. Nedrží se za ruce. Chodí v jednom směru, který určí paní učitelka, a zpívají:

„Zajíček ve své jamce sedí sám, sedí sám.

Ubožáčku, co je ti, že nemůžeš skákat.

Chutě skoč, chutě skoč a neboj se!“

Vybere se jeden zajíček, který dostane „uši“ a sedne si na „bobek“ doprostřed kruhu. Děti chodí v kroužku, paní učitelka zpívá. Pokud některé z dětí písničku zná, samozřejmě se může přidat. Jakmile dozpívají, dítě neboli zajíček se postaví (pokud se na to bude cítit, může si zkusit povyskočit), pohladí jedno dítě a vymění si místa. Předají si uši a hraje se od začátku.

Evaluce:

Tato hra je také ideální pro začátky v mateřské škole, i když už je pro děti trochu náročnější. V první třídě však mnoho dětí hru neznalo. Nejtěžší bylo zpočátku udržet nějaký tvar. Poté jsme za pomoci bubínku chodili po daném směru. Jakmile děti pochopily chůzi, a to velmi rychle, hra se poté hrála snadno. Jen jsem většinou pomáhala při výběru dítěte, které měl zajíček pohladit. S pohladením děti neměly

problém, jen nevěděly, koho si měly vybrat. Hlazením myslím to, že dítě pohladí jiné dítě po paži. Aby nedošlo k nějaké újmě, paže se mi zdála jako bezpečné místo. Pokud někdo z dětí nechce jiné pohladit, rozhodně k tomu dané dítě nenutíme! Jistě má k tomu svoje důvody, proč nechce někoho pohladit. Ať už je to stydlivost, nechce se mu apod. Dítě má právo na vlastní názor, takže pokud se tak stane, jeho roli zastoupí učitel. Mně samotné se to ještě nestalo, ale vím, že některé učitelky podobnou zkušenost mají.

Ve druhé třídě děti pravidla hned pochopily. Neměly žádný problém. Pouze u některých menších dětí je problém se držet v kruhu bez držení, tudíž se držely za ruce. Ne všechny děti chtějí být v roli zajíčka. Nebyly k tomu nuceny.

Hru mám napsanou bez držení z důvodu, že jsem se setkala spíše s tím, že se děti ještě za ruce držet neumí, ale jestliže to zvládají, je to ku prospěchu hry. Možnost bych však nechala na samotných dětech.

5.8 Budulínek a liška (vlastní)

Cíle:

- seznamování s pravidly chování ve vztahu k druhému
- rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky

Očekávané výstupy:

- Dítě je schopno zůstat v bezpečném prostoru a nepřidat se k lišce.
- Dítě zvládá plynulou chůzi po prostoru.
- Dítě je schopno jít do bezpečného prostoru, za zvuku bubínku.

Pomůcky:

- kus látky
- loutka lišky
- bubínek

Pravidla:

Děti si stoupnou do vyznačeného prostoru, který je udělán z kusu látky a představuje domov Budulínka. Paní učitelka se promění v lišku. Děti se promění v Budulínky a procházejí se po vyznačeném prostoru. Mohou procházet i po kusu látky jakoby po domě, kde Budulínek bydlí. Ale jakmile uslyší bubnovat bubínek, musí se jít všichni schovat do domečku. Schovají se tím, že jsou všichni Budulínci oběma nohama na látce. Liška za zvuku bubínku vchází do prostoru a vábí Budulínka z domečku za znění básničky:

„Budulínku, dej mi hrášku,

povozím tě na ocásku.“

Budulínek však zůstává v bezpečí domečku a liška odchází s nepořízenou. Může se však stát, že nějakého Budulínka přesvědčí a vystoupí z domečku. V tom momentě se z Budulínka stává další liška a lákají ostatní Budulínky společně. Hra končí na uvážení paní učitelky nebo tehdy, pokud jsou všichni Budulínci přeměnění v lišky.

Hru můžeme po čase ztížit zmenšením kusu látky. Zmenšujeme prostor až v době, kdy děti hru znají dokonale, a je potřeba oživení napětí.

Evaluace:

Hra se nad mé překvapení v první třídě velmi zdařila. Děti vše pochopily a hrály ji velmi rády. Liška zůstala sama, nikdo se nenechal napálit a pár dětí na vábivou říkanku odpovědělo „ne.“ Motivace proběhla pohádkou Budulínek, kdy se sehrálo loutkové divadlo a poté se přešlo na hru. Děti tedy znaly příběh, co liška provedla s Budulínkem a jak to celé dopadlo. Pohádku si pamatovaly a nikdo lišce neuvěřil. Hru jsme opakovaly asi 4x s tím, že jsem dům nijak nezmenšovala. Budulínci sice žádný převlek neměli, ale všechny jsem začarovala, aby se v něj proměnily. Já jako liška jsem měla u sebe plyšovou lišku, kterou jsem využila při hraní pohádky.

Ve druhé třídě proběhla motivace stejně. Hra byla zařazena do tématu Masopust. Ve hře jsme místo látky použili velkou obruč, která se nacházela ve třídě. Prostor se tedy nezmenšoval. Hra se hrála poprvé, tudíž dětem jsem velikost prostoru neměnila. Při pravidelném opakování, bych hru ztížila a prostor zmenšila. Je však důležité, aby již děti věděly, jak hra probíhá.

5.9 Na sněhovou vločku (vlastní)

Cíle:

- zdokonalování dovedností v oblasti hrubé motoriky
- rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních

Očekávané výstupy:

- Dítě je schopno se zastavit a posadit se.
- Dítě reaguje pohybem na zpěv učitelky.

Pomůcky:

- bílé nebo světle modré kreповé papíry nastříhané na proužky, které znázorňují vločku.

Pravidla:

Děti se pohybují po třídě při zpěvu paní učitelky jako vločky, které padají z nebe na zem. Jakmile přestane paní učitelka zpívat, všechny vločky se snesou na zem a posadí se. Poté, co všechny děti sedí, paní učitelka začíná opět zpívat a vločky se zase snáší z nebe na zem. Vhodné jsou písně o sněhu, zimě, vánoční koledy.

Evaluce:

Hra se motivovala v rámci zimního počasí. Při této hře se v první třídě musela zopakovat pravidla. Zkusily jsme, že učitelka nehrála s dětmi, ale jen vysvětlovala a pozorovala. Bylo tedy nutné, ukazovat rukou, aby si děti sedly. Jinak chůze po prostoru s pohyby děti moc bavila. Pravidla dodržovaly bez výjimky. Pro příště bych doporučila, aby paní učitelka vše dělala s dětmi. Pokud si i paní učitelka sedne, děti pohyb opakují po ní.

Napoprvé to bylo pro děti z druhé třídy těžší, ale pochopily, že se na zpěv mají hýbat. Co se týkalo snesení vloček na zem, to také pochopily, ale ze začátku jim nešlo, aby byly v klidu a seděly. Sedly si, jen se u toho stále pohupovaly. Ale napoprvé si myslím, že je to i tak úspěch. Vystřídaly jsme asi pět písniček, děti to bavilo. Nejvíce je bavila písnička - Skákal pes, kde vypadaly jako vločky ve tvaru pejska. Když se dozpívalo, děti vydržely v klidu sedět.

5.10 Honky tonky

Cíle:

- uvědomění si vlastního těla
- osvojení si hudebně-pohybových poznatků

Očekávané výstupy:

- Dítě je schopno ukázat na správnou část v rámci hry.
- Dítě zvládá plnit úkony v rámci písničky.

Pomůcky:

- pouze vlastní tělo

Pravidla:

Paní učitelka přeřikává básničku a určuje na těle část, která je na řadě v rámci hry. Všichni zúčastnění utvářejí kruh nebo ovál.

„A dáme ruku sem (ruka směřuje dopředu, před tělo do středu kruhu) a ruku tam. (ruku dáme dozadu)

A ruku sem (opět do středu) a pak s ní zatřesem. (zatřeseme před sebou s rukou)

A uděláme honky tonky rotaci, (tleskáme a zároveň se otočíme o 360° kolem své osy)

ať máme legraci.“ (jsme opět na stejném místě, jako jsme začínali, a tleskáme.)
(Week.cz, 2018)

Poté se celá hra opakuje, jen se vymění část těla.

Evaluce:

Hra byla zařazena během zimním měsíců, na motivaci sněhuláků, kteří si spolu hrají, když je nikdo nevidí. Při zkoušení hry v první třídě jsem nakonec pozměnila trochu pravidla, kde děti nepochopily dávání části těla za sebe. Například ruku uměly dát před sebe, ale už nevěděly, jak by ji měly dát za sebe. Podle pozorování jsem tuto činnost pozměnila tak, že nyní se dítě otočí i s celým tělem do strany s nataženou paží, tím se ruka dostane dozadu a děti tento pohyb zcela chápou. Při změně části těla jsem dětem navrhovala, kterou část bychom mohly dát, a děti mi to buď schválily, nebo jsem musela navrhnout jinou část. U točení se dokola z počátku mnoho dětí jen stálo a

koukalo. Po zopakování se už děti přidaly. I když je pravda, že jedno dítě se většinou nezatočilo a pouze koukalo. Ale nepřišlo mi to jako chyba. Když nechtěl, nutit ho nemá cenu. Hra má být zábava, ne nucení a nechuť.

Ve druhé třídě proběhla hra v rámci Mikuláše, kdy byla hra představena jako čertí hra. Děti na signál reagovaly. Vždy jsem ukázala část těla a opakovaly po mně. Pouze problém nastal v tom, že děti nejspíš nepochopily, že mají dávat část těla za sebe, místo toho se polovinou těla otočily, aby byly ve správném směru. Ale jelikož jsem viděla, že nad tím přemýšlejí, jak to mají udělat, nechala jsem to tak a naopak se mi líbilo, že vymyslely jinou techniku, kterou lépe pochopily. Hru jsem nejdřív vyzkoušela ve druhé třídě, proto jsem ji trochu upravila v první třídě, aby tomu všechny děti porozuměly.

Hra se opakovala 3x. Samy chtěly, aby se hra opakovala. Říkanou sice neříkaly se mnou, ale vždy se snažily pokyny dodržet. Bylo však důležité vždy chvíli počkat, aby na jeden pokyn reagovaly všechny děti. Připadalo mi, jako kdyby po danou dobu, kdy jsem na ně čekala, jim informace zpracovával mozek a po chvíli, kdy se ke mně připojily, informaci obdržely a mohly ji tak uskutečnit. Tudíž to chce klid a nikam nechvátat, abychom si hru mohli všichni společně náležitě užít.

Ještě jednou se zkoušela po nějakém čase hrát ve druhé třídě, kdy se děti z počátku jen dívaly, až poté se zapojily do hry. Bez problému napodobovaly to, co předváděla učitelka. Chtěly mnohokrát hru opakovat. Samy vymýšlely, jaké části těla jim ještě chybí a snažily se také zpívat. Je nutné, aby byla dětem hra nabízena vícekrát. Jak bylo vidět na této hře, na poprvé se nikdo nezapojil a na podruhé už byly nadšené a chtěly hru opakovat.

5.11 Na zoo (vlastní)

Cíle:

- rozvoj komunikativních dovedností

Očekávané výstupy:

- Dítě zvládá odpovědět správným zvukem na dotaz učitelky.

Pomůcky:

- klobouk nebo terčík, který představuje Strojvedoucího, jenž ovládá mašinku

Pravidla:

Děti se posadí po místnosti na „bobek“ a paní učitelka chodí kolem nich a říká (může i zpívat):

„Jdu procházkou po světě,

koho potkám, těšte se.

Jméno své mi řekni, do mašinky nasedni.“

Po básničce či písničce se paní učitelka zastaví, pohladí jedno z dětí a povídá: „Tady je ale hezký pejsek. A jak dělá pejsek?“ Dítě udělá „haf“ a dítě se připojí k paní učitelce. Paní učitelka vždy vymyslí, jaké zvíře bude znázorňovat dítě, musí si však důkladně promyslet, která zvířata již děti znají a umějí je napodobit.

Evaluace:

Děti reagovaly kladně. U této hry se nemusela opakovat pravidla, jelikož je děti okamžitě pochopily. Po celou dobu pravidla hry dodržovaly a hra se hrála delší dobu, jelikož je bavilo dělat zvuky zvířat. Abych upevnila motivaci při ptaní se na zvuk daného zvířete, připravila jsem si k sobě několik maňásků s určitými zvířaty, které děti uviděly, a lépe tak reagovaly na můj dotaz.

U druhé třídy jsem to zkoušela bez maňásků. Děti také reagovaly kladně, ale u některých zvířat jim to trvalo déle. Tudíž bych doplnila do pomůcek, aby paní učitelka měla u sebe několik maňásků nebo plyšových hraček zvířat, která budou děti znázorňovat.

5.12 Cesta do Betléma (vlastní)

Cíle:

- rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky
- rozvoj hudebních dovedností

Očekávané výstupy:

- Dítě je schopno uchopit menší předmět do ruky.
- Dítě se zvládá pohybovat po známém prostoru.
- Dítě zvládá zazpívat koledu My tři králové.

Pomůcky:

- papírové koruny pro krále (K + M + B) – každé dítě musí mít jednu korunu na hlavě
- obrázek chléva s Pannou Marií, Josefem a malým Ježíškem
- předměty (v mém případě polystyrenové koule) zobrazující dárky pro Ježíška
- písnička My tři králové jdeme k vám

Pravidla:

Každé dítě obdrží jednu královskou korunu a promění se na Kašpara, Melichara nebo Baltazara. Poté ještě každé z dětí dostane libovolný předmět, znázorňující dárek pro narozeného Ježíška. V tomto případě barevné polystyrenové koule.

Za znění písničky „My tři králové jdeme k vám“ od paní učitelky vyráží Králové do Betléma. Paní učitelka je průvodce celé hry a jde jako první. Vytvořil se nám „had“. Děti jdou za sebou. Zpívá do té doby, dokud nedojdou ke chlévu, kde už na ně čekají Panenka Marie s Josefem a malým Ježíškem.

Paní učitelka jako první přistoupí k chlévu, poklekne a předá Ježíškovi dárek. U předávání dárku vždy řekne, co mu daruje.

Poté to samé opakují děti, ale každé dítě si řekne samo za sebe, jaký dárek Ježíškovi přineslo.

Evaluace:

V první třídě tato hra proběhla naprosto hladce. Jak již napovídá název, hra proběhla na motivaci Tří králů. V první třídě děti poslouchaly, nikam s korunami neutíkaly, vždy následovaly paní učitelku, a i když byly nesmělé, většina dětí byla schopna říct, co Ježíškovi přinesly. Paní učitelka rozhodně musí jít jako první v pořadí, aby určila směr,

kudy se do Betléma půjde, a hlavně názorně ukáže jako první dětem, jak se dar předává Ježíškovi.

Ve druhé třídě, ač jsem měla pochybnosti ohledně pravidel a náročnosti hry, děti k mému velkému překvapení zvládly hru bez obtíží a pravidla pochopily hned napoprvé. Motivace proběhla v rámci týdne, kdy se slavil příchod 3 králů. Nejprve jsme si řekli o nich příběh, který jsem zdramatizovala. Měl podobu loutkového divadla. Byly vyrobeny obrázky, které držely na špejlích. Nejenže opravdu dodržely chůzi, nesení dárku a nesení královské koruny, ale při změně reagovaly rychle a vždy se mi hned přizpůsobily. U odevzdávání dárků většina dětí pověděla, co předávají Ježíškovi. Snad jen dvě děti pouze dárek předaly a nic k tomu neřekly. Hra se jim líbila, po dohrání opět žádaly opakování hry. Hru jsme hráli celkem čtyřikrát.

5.13 Cesta z Betléma (vlastní)

Cíle:

- rozvoj fyzické zdatnosti
- rozvoj a užívání smyslů

Očekávané výstupy:

- Dítě zvládá pracovat s vlastním tělem.
- Dítě zvládá reagovat na přerušení písničky.
- Dítě je schopno reagovat na informace, které učitelka podává během hry.

Pomůcky:

- koruny Tří králů

Pravidla:

Králové se pokloní Panence Marii, Josefovi a Ježíšku. Zanechají mu dary, přičemž paní učitelka zpívá píseň Bim bam (Hvězda zářila a vzduch se chvěl). Následně se rozloučí s Betlémem a po cestě zpátky si opět zpívají, My tři králové jdeme k vám. Při cestě je však čekají různé překážky, které musejí zdolat, aby se dostaly v bezpečí domů. Paní učitelka náhle přestane zpívat a povídá:

„Děti, já děti, vidíte to, co já? Tam letí ptáci.“ A všichni se promění v ptáky a létají. Paní učitelka po chvíli pokračuje.

„No ne, slyšíte to? To jsou blesky. To ne, ono nám prší! Rychle! Musíme se jít schovat!“ A všichni následují paní učitelku do úkrytu před deštěm. Když vysvitlo, vydávají se opět na cestu za doprovodu písně, My tři králové jdeme k vám. Jenže opět něco vidí před sebou.

„Co to jen je? Ale, vždyť jsou to psi.“ Všichni začnou štěkat. Nakonec se opět promění zpátky v krále a dojdou v bezpečí domů. Sundají koruny a z králů jsou opět děti.

Evaluace:

V první třídě nejprve nereagovaly děti na pokyn, ale pouze se koukaly. Po prvním pozorování, děti pochopily, co se od nich požaduje a napodruhé už začaly spolupracovat. V této skupině měly všechny děti koruny správné velikosti, takže se nestalo, že by některé z dětí korunu nosit nechtělo.

Jelikož se jednalo o podobnou hru, je skvělé, že děti už tak trochu tušily, o co půjde, a mohly jsme si hru trochu více okořenit. Motivací stále zůstávají Tři králové. Při cestě zpátky nás čekalo mnoho překážek, než jsme se dostali všichni domů, ale reakce dětí byla naprosto kouzelná. Uměly se mnou udržet napjatou atmosféru, u nějakých věcí na mě jen šeptaly, protože si to situace vyžádala. Byla jsem moc spokojená. U této hry si myslím, že stačí pouze dvě doporučení. Čepice musí opravdu dobře dětem sedět. Bohužel se mi stalo, že jsem měla pár korun, které byly větší a kazilo to dětem prožitek, jelikož jim padaly. Za druhé, aby měla paní učitelka dopředu dobře promyšlenou trasu, kudy se vrátí domů a co je vše potká na cestě.

5.14 Víla Zvoněnka (vlastní)

Cíle:

- rozvoj produktivních řečových schopností

Očekávané výstupy:

- Dítě je schopno správně vyslovit své jméno.

Pomůcky:

- obruče
- trianql
- vílí maska

Pravidla:

Každé dítě má svůj domeček, ve kterém bydlí. Domeček může představovat malá obruč, molitanové puzzle. Paní učitelka se promění ve vílu Zvoněnku, která má vždy u sebe trianql.

Děti sedí ve svých domech a zkoušejí spát. V tom se objeví víla Zvoněnka, která chodí kolem obydlí všech dětí, hraje na trianql a povídá:

„Co to cinká, co to cinká?

To jsem přeci já.

Já jsem víla Zvoněnka

a mám pěkná křidélka.

Cinky linky, cinky linky,

Probud' se a pojd' si hrát,

Vyskoč si, vždyť jsem tu já.“

Jakmile víla dopoví svůj proslov, přestane hrát na trianql. Děti se probudí, víla dětem ukáže, kam za ní mají jít. Procházejí se společně kolem domečků a víla zpívá:

„Chodím sem a chodím tam,

navštěvuju děti.

Pověz mi své jméno,

řekni mi ho ty.“

Na poslední slovo si víla vybere jedno dítě a pohladí ho po vláskách nebo paži. Dítě zkusí povědět víle svoje jméno. Po zodpovězení otázky si všichni společně zaskáčou na místě. Víla zacinká na trianql a opět vede děti po místnosti při zpěvu téže písně. Opět

se vybere jedno dítě, pohladí a poskočí si všichni. Tento úsek hry se ještě jednou opakuje. Poté víla Zvoněnka zahraje na svůj triangl a zvolá:

„A teď všichni do domečků,
je čas opět spát.“

Děti se přesunou od víly zpátky do svých domečků, víla může pomoci dětem, které se do domečků neumějí vrátit.

Evaluace:

Děti se na motivaci hned navnadily. Dokonce si i samy došly pro malé obruče. Když jsem jim pověděla menší příběh s tím, že se den chýlil ke konci a všechny děti usnuly, opravdu zavřely oči a čekaly, co se bude dít dál. Pravidla jsem vysvětlila v průběhu hry. Vlastně jsem se přeměnila na vílu Zvoněnku a pak už vše řídila víla. Děti zpočátku víle nedůvěřovaly. Musely si mě chvíli prohlížet, než na mě začaly reagovat. Jakmile však zjistily, že jsem hodná víla a přišla jsem si s nimi zahrát hru, spolupracovaly úplně všechny děti a měly ze hry radost. Pravidla všechny dodržovaly. Vždy jim bylo pomocí básničky řečeno, co bude následovat. Jelikož každé dítě chtělo říci své jméno, hra trvala do té doby, dokud se všechny děti nevystřídaly. Jako doporučení bych snad uvedla jen, abyste nechaly dětem dostatek času na to, aby si na vás zvykly jako na novou osobu.

Ve druhé třídě jsem si více pohrála s kostýmem. Dětem jsem opět dala chvíli pro vstřebání převleku. Nejspíš se převlek líbil více než v první třídě, jelikož mi děti více důvěřovaly. Dvě z dětí své jméno neřekly, jen koukaly. Jméno jsem tedy vyslovila za ně a hra pokračovala. Děti nikam neodbíhaly. Všechny byly zapojené do hry, a pokud mohu posoudit, řekla bych, že hra měla úspěch. Ve hře jsme pokračovaly dle toho, kolik bylo dětí. Tudiž se hra snad osvědčila, jelikož jí nechtěly zastavit, dokavad nevysloví každé, tedy skoro každé dítě své jméno.

5.15 Chodí medvěd po lese (Juklíčková-Krestovská, 1985)

Cíle:

- rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky
- vytváření základů pro práci s informacemi

- vytváření povědomí o přírodním prostředí

Očekávané výstupy:

- Dítě je schopno chodit v rytmu básně.
- Dítě rozumí, že se musí posadit, po skončení básně.
- Dítě se seznámilo s informacemi o medvědech.

Pomůcky:

- žádné

Pravidla:

Děti pochodují v rytmu básně, paní učitelka chodí s nimi a určuje směr po prostoru:

„Chodí medvěd po lese,

jahody si sbírá!

Ale když se unavil,

pročpak neusíná?

Usíná, usíná

a spí.“

Děti se posadí na „bobek“ a s rukama u hlavy předstírají spánek a hra se opakuje.

Evaluce:

S motivací ani vysvětlením nebyl problém. Pravidla pochopily hned napoprvé, nebylo třeba je opakovat. Při usínání měly tendenci si lehat, tak jsem je nechala. Nepřipadá mi to jako chyba. Nejspíš to ve hře i upravím. Nakonec jsem v rámci hry využila i bubínek při pochodu říkanky, kdy jsem nejprve bubnovala já, a poté jsem bubínek při opakování předala jednomu dítěti. Bubínek se dětem zalíbil, a tak jsme v předávání bubínku pokračovaly až do té doby, dokud jsem hru neukončila. Jelikož chtěly všechny děti bubínek, opakovaly jsme hru tak dlouho, dokud si každé dítě nezahrálo na bubínek.

Při této hře nepotřebujete žádné pomůcky, což je její výhoda, ale pokud mají vaše děti stejně rády hudbu jako v této třídě, nebojte se využívat hudební nástroje. Klidně do této hry zapojte bubínek, děti to velice uvítaly.

Ve druhé třídě proběhla hra koncem podzimu, kdy jsme se s dětmi začaly zabývat zimním spánkem. Povídaly jsme si o zvířatech, které se uchylují k zimnímu spánku, přičemž jsme se dostaly k medvědovi. A aby měl medvěd dost zásob na zimu, kdyby se probudil, chodívá před zazimováním po lese a sbírá si jídlo do svého příbytku, kde si jej uschová. Poté následovalo ještě pár vět a přešlo se na samotnou hru.

6 Závěrečná evaluace

Dle mého šetření jsem zjistila následující. Děti jsou schopné hru pochopit, pokud má krátká, jednoduchá a jasná pravidla. Velice se mi osvědčily hry s využitím hudby na principu, kdy děti reagují na signál. Jakmile slyší hudbu, jsou šťastné a pár lehkých úkonů zvládnout. Proto hru na bázi hudby volím pro dvouleté děti nejčastěji.

Kromě hudby ze všech motivací, které byly použity, nejlépe fungovaly pohádky. Jejich přečtení s ukázkou obrázků nebo jejich dramatizace v podobě divadelního představení. Ostatní motivace také proběhly s úspěchem, ale více zaujaté byly při četbě či sledování divadla.

Z realizace také vyplývá, že se pravidla dětem občas musí zopakovat. Velmi důležitou roli hraje učitelka, která by měla být součástí kolektivu a hry hrát aktivně s dětmi. Jestliže je účast učitelky při hře, pravidla se opakovat nemusela. Děti dávaly pozor na to, co dělala učitelka. Pokud se učitelka dostatečně na hře nepodílela, musela se pravidla opakovat.

Všechny hry se opakovaly. Pokud zahrnovala hra zvuky zvířat, či jejich jména, hry se hrály déle, jelikož si většinou každé dítě chtělo říci svůj zvuk nebo vyslovit své jméno. Pár případů však je, že dítě sice hru hrálo, ale bálo či stydělo se něco říct. V hodnocení hry to ale nebyla komplikace. Důležité je nikoho nenutit. Děti z hry pociťovaly radost, která se projevovala vhodnou spoluprací při hře, smíchem, zaujetím, pozorností.

Každá hra se hrála různě dlouho. Tady je velmi důležité pozorovat děti a včas vycítit, kdy je vhodná chvíle, aby se hra ukončila. Na to není žádná rada, sama hru ukončuji dle vlastního pocitu. Pokud převládá nejistota, zda hru ukončit nebo v ní pokračovat, stačí se zeptat dětí. V následující dny se od dětí nikdy neozvalo, že by měly zájem o hru, kterou hrály minulý den. Děti v tomto věku žijí přítomností a nevracejí se k minulým činnostem. Když jim ale byla stejná hra další den nabídnuta, s radostí ji přijaly. Samy si tedy o ní neřeknou, když se jim však nabídne, vyjádří se kladně. Při počátečním zahájení hry je dobré dbát na kratší provedení. Tím se ujasní, zda děti hru pochopily. Při dalším opakování se tak hra může prodloužit a přidat více pomůcek. Nejdůležitějším doporučením, které z evaluace vyplývá, jak již bylo zmíněno, je aktivní účast pedagoga.

7 Diskuze

Dle mé zkušenosti z minulého roku, kdy jsem měla možnost být ve velké třídě, kde bylo kolem 24 dvouletých dětí, vítám velmi vřele menší třídy. Zprv je na děti mnohem lépe vybaveny a potom děti v menším počtu mají aspoň dostatek prostoru pro sebe. Každé z dětí potřebuje v tomto věku svůj určitý prostor a to v plné třídě rozhodně nemají a nemůžete s nimi ani pořádně pracovat. Tudíž třídy do 10–12 dětí jsou pro batolata ideální. Nepřekáží si, mají dostatečné množství hraček, podnětů a zvládají si hrát i u sebe a zároveň spolu. V tomto menším počtu jim to nevádí.

Her jsem zkoušela víc, v této práci jsou zaznamenané hry pouze takového typu, které děti pochopily. Chtěla jsem, aby tato práce byla pomůckou pro ostatní, kteří se s batolaty setkávají poprvé v mateřské škole, nemají představu o tom, na jakém principu her mají s dětmi spolupracovat. Dítě a učitel jsou si partnery. Tudíž apeluji v rámci těchto her, ale i v ostatních činnostech, že to, co dělají děti, dělá i učitelka.

Od té doby, co jsem přečetla knížky od manželů Kopsových, kde nás seznamují s komunikačními typy, se snažím vždy u vysvětlování pravidel zaujmout všechny druhy komunikačních typů u dětí. Každé dítě upřednostňuje něco jiného, takže když vysvětluji pravidla, snažím se zaujmout jak rozumovou, tak obrazovou, sluchovou i pocitovou stránku dítěte (Kopsová, Kops, 2015). Je pravda, že jsem stále na začátku, takže se mi stává, že se nejvíce zaměřuji na rozumovou, obrazovou i sluchovou stránku, ale na pocitovou často bohužel zapomínám. Ale jak se říká, chybami se člověk učí. Neučí se jen děti, ale i my, dospělí lidé. Takže čím více budu mít možnost praxe, věřím, že se sama budu zlepšovat a pomůže mi to tak při komunikaci s dětmi. Já sama jsem hlavně sluchový typ, to je nejspíš důvod, proč do svých her hodně zahrnuji hudbu a rýmování. Na druhou stranu, děti v tomto věku na hudbu a básně reagují mnohem rychleji než na normální řeč.

Uvádím pár příkladů z her, které mi zprvu nevyšly. Hra Škatulata, hýbejte se z místa na místo. Větší zmatek jsem snad ještě neviděla. Hru, která je běžně využívána v mateřských školách, dvouleté děti vůbec nepochopily. Chápaly, že mají někam jít, ale nevěděly kam, jak a nejspíše i proč. Jen se motaly dokola a koukaly, co jim řeknu. Hru jsem tedy okamžitě zavrhl. Nevěděla jsem však, v čem byl problém. Zda v říkance, či

v přemísťování. Následujícího dne jsem tedy vyzkoušela podobnou hru na Auta, kde se každé z dětí mělo dostat do domečku. V tom jsem to pochopila. Zmatek se opět konal. Děti byly zmatené z více možností. Věděly, že mají jít do domečku, ale bylo jich tam příliš. Když jsem kromě jednoho domečku ostatní odebrala, problém zmizel a hra se konečně uskutečnila. To je důvod, proč ve svých hrách uplatňuji pouze jedno bezpečné místo. Děti ví, kam se mají uchýlit a nejsou zmatené z velkého množství možných prostorů.

Závěr

Bakalářská práce Hry pro skupinu dvouletých dětí seznamuje s obdobím dvouletého dítěte a pohybové hry, které rozumí. Bakalářská práce čtenáře seznámila s vývojem batolete. Jeho dovedností, předností, ale i procesů, kterým ještě nerozumí. Práce také seznámila s hrou jako takovou. Jak se hra vyznačuje, jejími metodami a funkcemi, vysvětluje, jaké má hra zastoupení v dětském životě, pohybové hry nevyjímaje. Dozvěděli jsme se, že hra má být činností svobodnou a dítě má mít ze hry potěšení. Nezapomínejme proto, že dítě je stále v pohybu, proto jsou pro něj pohybové hry důležité. Má svobodu pohybu, vymezené pravidly. Díky pravidlům se dítě cítí v bezpečí. Práce sdělila, že v pohybových hrách se mohou prolínat i jiné druhy her, jako například námětové, kdy se děti mění v něco jiného a zkoušejí si tak nové role, které jim pomáhají pochopit svět. V poslední části teoretické práce se zabývá radou a názory, kdy je vhodné dát dvouleté dítě do mateřské školy s ohledem na jeho zdraví, psychiku, vyrovnanost. Zde jsme se dozvěděli, že máme za všech okolností s dítětem mluvit a umožnit mu prostor pro vlastní vyjádření a rozhodně nikoho nenutit, když není připravené na odloučení od matky a vydat dítě všanc do neznáma. Teoretická část podněcuje k zamyšlení, zda je opravdu nezbytné, aby se dvouleté dítě opravdu do mateřské školy vodilo či ponechalo ještě jeden rok doma s ohledem na separaci, jeho psychický vývoj a jiné.

V praktické části se dílo zabývá samotnými pohybovými hrami, které se ověřily v praxi, že je jsou děti schopné pochopit. V rámci pozorování se zjistilo, že děti pochopí hry s jednoduchými pravidly nebo takové hry, kde jim jsou pravidla řečena v průběhu činnosti. Pravidla však musí být stručná a jasná, nejlépe, pokud zní v podobě básně či písničky. Na rytmus reagují velmi kladně. Je pro ně přirozený z předchozích let.

POUŽITÁ LITERATURA

1. BACUS-LINDROTH, Anne. *Vaše dítě ve věku od 1 do 3 let*. Vydání třetí. Přeložila Lucie HUČÍNOVÁ. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0902-7.
2. BOWLBY, John. *Vazba: teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-670-4.
3. BOWLBY, John. *Ztráta: smutek a deprese*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0355-1.
4. ERIKSON, Erik H., ERIKSON Joan M. *Životní cyklus rozšířený a dokončený: doplněné vydání o devátém stupni vývoje od Joan M. Eriksonové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. Psychologie P. ISBN 80-7106-291-x.
5. FREUD, Sigmund. *Spisy z let 1904–1905*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství J. Kocourek, 2000. ISBN 80-86123-16-2.
6. HANŠPACHOVÁ, Jana. *Hry pro maminky s dětmi: [zábavné činnosti s dětmi do 3 let]*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-166-5.
7. HELUS, Zdeněk. *Psychologie pro střední školy*. Vyd. 2.. Praha: Fortuna, 1998. ISBN 80-7168-406-6.
8. HELUS, Zdeněk. *Úvod do psychologie: učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3037-0.
9. JUKLÍČKOVÁ-KRESTOVSKÁ, Zdeňka, Jitka DVOŘÁKOVÁ a Anna ŠMEJKALOVÁ. *Pohybové hry dětí předškolního věku: učebnice pro 2.–4. ročník středních pedagogických škol studijní obor Učitelství pro mateřské školy a pomocnou knihu pro učitelky mateřských škol*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. Učebnice pro střední školy.
10. JUNG, Carl Gustav, KAST, Verena, RIEDEL, Ingrid ed. *Vybrané spisy C. G. Junga*. Praha: Portál, 2014. Klasici. ISBN 978-80-262-0719-1.
11. KOPSOVÁ, Kamila a Petr KOPS. *Jak se krotí tygr: knížka pro děti, rodiče i pedagogy*. Ilustrovala Tereza HORALOVÁ. Brno: Edika, 2015. ISBN 978-80-266-0806-6.

12. KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-756-9.
13. LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
14. MACHKOVÁ, Eva. *Metodika dramatické výchovy*. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgiu, 2007. ISBN 978-80-901660-9-0.
15. MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0870-1.
16. NIESEL, Renate, GRIEBEL, Wilfried. *Poprvé v mateřské škole*. Praha: Portál, 2005. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-989-5.
17. O sněhové vločce. [online]. Rubrika: Příběhy pro děti, 21. 1. 2005. Získáno dne 15.3.2018. z: WWW: <http://www.vasedeti.cz/pohadky-a-povidky/pribehy-pro-deti/o-snehove-vlocce/>
18. PIAGET, Jean, INHELDER, Bärbel. *Psychologie dítěte*. Přeložil Eva VYSKOČILOVÁ. Praha: Portál, 1997. Studium (Portál). ISBN 80-7178-146-0.
19. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2018. Získáno dne 6.3.2018. z: WWW:<http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.
20. PIPKOVÁ, Eva. Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů. [online]. 2008. Získáno dne 16. 3. 2018 z: WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/p/2219/UKAZ-SE-MI-JABLICKO.html/>
21. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-829-5.
22. ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie: příručka pro studenty*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-923-2.
23. SUCHÁNKOVÁ, Eliška. *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0698-9.
24. SVOBODOVÁ, Eva. *Obsah a formy předškolního vzdělávání*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. ISBN 978-80-7040-940-4.

25. SVOBODOVÁ, Eva, ŠVEJDOVÁ, Hana. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8.
26. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
27. Week.cz. [online]. 2006-14. Získáno dne 15.3.2018 z: WWW:
<http://www.week.cz/hry-rikadla-popevky/read.php?1,29891>

Seznam použitých zkratek

1. Např.: - například
2. Tj. – to jest
3. Tzv. – takzvaně
4. Viz – vidět
5. RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Seznam příloh

Příloha č. 1: Denní přípravy z realizace her

Příloha č. 2: Fotografie z příprav

Příloha č1: Denní přípravy z realizace her

Příprava: Ztracená jablíčka

Tělovýchovná chvílka:

Cvičení na básničky:

Jablůňka

Jablůňka stálá maličká (ukážeme rukama, jak byla malá)

A měla děti jablíčka (před sebou uděláme velké kolo rukama)

Jedno se větvičky pustilo a do trávy se skulilo (dřep)

Tráva má měkký klín (skulíme se)

Jablíčko spadlo jak do peřin. (stále ve dřepu, napodobíme rukama spánek)

Pohybová hra:

Ztracená jablíčka

Pravidla:

Paní učitelka schová po třídě jablíčka (zmačkaný papír), když jsou jablíčka schovaná, společně s dětmi říká: „Hledám, hledám, co mám znát, pojdte děti pomáhat. Do všech koutů zajdi, jablíčko mi najdi.“ Jakmile dořekneme básničku, děti jdou jablíčka najít. Každý, kdo najde jedno jablíčko, odevzdá ho paní učitelce do krabice/mísy a hledá dál. Pokud jsou všechna jablíčka objevena, hra končí.

Příprava: Honky tonky

Tělovýchovná chvílka:

Sněhulák

Jedna koule, druhá koule,

Třetí koule, klobouk, nos,

sněhulák tu stojí bos.

Zima

Cupy, dupy, cupy, dupy,

zima stojí u chalupy.

Vezmeme si rukavice,

sáně, boby a čepice,

vyběhneme rychle ven,

na sněhu se zahřejem.

Pohybová hra:

Honky tonky

Motivace:

„Děti, když sněhuláky nikdo nevidí, tak si spolu hrají. A jak si takový sněhulák hraje?

Tak se na mě podívejte.“

Pravidla:

Paní učitelka přeřikává básničku a určuje na těle část, která je na řadě v rámci hry. Všichni zúčastnění utvářejí kruh nebo ovál.

„A dáme (část těla) např.: ruku sem (ruka směřuje dopředu, před tělo, do středu kruhu) a ruku tam. (ruku dáme dozadu)

A ruku sem (opět do středu), a pak s ní zatřesem. (zatřeseme před sebou s rukou)

A uděláme honky tonky rotaci, (tleskáme a zároveň se otočíme o 360° kolem své osy)

Ať máme legraci. (jsme opět na stejném místě, jako jsme začínali a tleskáme.)

Příprava: Na sněhovou vločku

Pohádka:

Podívejte se děti, kdo se to na nás přišel podívat? Víte, kdo to je? Ano, je to Sněhová vločka a jmenuje se Miluška.

Sněhová vločka:

„Ahoj děti, já jsem sněhová vločka a jmenuji se Miluška, ale také se mi občas říká Míla. Moc jsem se za vámi chtěla podívat, protože mi žádnou školku nemáme, tak jsem byla zvědavá, co tu všechno máte. A když jsem tady, tak vám povím jeden příběh, co si vyprávíme u nás doma.“

Hodně vysoko v mracích, až tam, kam žádný člověk sám nikdy nedohlédne, kde se vzal, tu se vzal, vzduchem poletoval větřík. A nebyl to větřík ledajaký, byl ještě docela mladý, mladičký. Ze všeho nejraději si hrál a skotačil v oblacích, proháněl mraky po obloze a zlobil sluníčko, které pro samý mrak ani pořádně nevidělo na zem (O sněhové vločce, 2005).

A jak si tak bezstarostně poletoval vzduchem, dostal se až vysoko nad mraky, kde se potkal s vodní párou. Chudinka, byla celá vyjukaná. Ještě ráno byla rosou na louce, ale pak vysvitlo sluníčko, rosu vysušilo a ta se proměnila v páru a stoupala až vysoko do mraků. Větřík se s vodní párou brzy skamarádil. Společně dováděli a honili se, ani si nevšimli, jak moc se ochladilo. Když se na chvíli zastavili, aby si odpočali, vodní pára se celá chvěla zimou. Větřík udiveně koukal, co se to s jeho novou kamarádkou děje. Jak se to jenom proměnila! Vůbec ji nepoznával. Je najednou tak oslnivě krásná, elegantní a přitom drobounká a něžná. Větřík celý ohromený koukal, jak se vodní pára proměnila ve sněhovou vločku (O sněhové vločce, 2005).

Vločka byla také vyjukaná ze své krásy, ale sama sobě se líbila a vesele poletovala vzduchem. Ale pak se polekala! Viděla, že se blíží k zemi! Co si samotinká na zemi počne? Je úplně sama a je navíc tak malinká, tak křehoučká. Ale tu najednou zjistila, že vůbec není sama! Vzduchem poletovaly miliony vloček. Naše sněhová vločka se přestala bát a už se jen těšila a představovala si, jaké to asi bude, až dopadne na zem, děti budou výskat radostí a postaví z ní sněhuláka. Nebo spadne na nos malému kloučkovi, co na sněhu sáňkuje. Vločka se na jeho nosíku promění v kapku vody, kapka vody zase ve vodní páru, která vystoupá vysoko do mraků (O sněhové vločce, 2005).

Tělovýchovná chvílka:

1.

První vločka, druhá, třetí (počítání na rukou)

z nebe na zem právě letí. (ruce napodobují padající sníh)

Jedna vedle druhé sedá, (dřep)

volné místo ještě hledá. (otáčení hlavou)

Na strom, střechu, silnici (vztyk)

udělají čepici. (rukama dělat střechu)

2.

Volá vločku vločka,

ať prý na ni počká,

že neví, kam padá,

má zavřená očka.

Pohybová hra: Na sněhovou vločku

Děti se pohybují po třídě při zpěvu paní učitelky jako vločky, které padají z nebe na zem. Jakmile přestane paní učitelka zpívat, všechny vločky se snesou na zem a posadí se. Poté, co všechny děti sedí, paní učitelka začíná opět zpívat a vločky se zase snáší z nebe na zem

Příprava: Cesta do Betléma

Řízená činnost:

- seznámení se s tématem příchodu 3. Králů
- přečtení pohádky / příběhu O 3 králich:

Před dvěma tisíci lety tito tři mudrci poznali, možná právě podle hvězd, že na západ od jejich království se má brzy narodit nový a velmi mocný král. Mudrci se mu chtěli poklonit a přinést mu dary. Naložili proto největší drahocennosti své doby – zlato, kadidlo a myrhu - na velbloudy a slony a vydali se na dalekou cestu. Ve dne pražilo

horké slunce, karavana proto putovala i v noci a mudrci hledali cestu podle postavení hvězd na noční obloze.

Nová hvězda, která oznamovala narození velkého krále, zazářila náhle velmi jasně nad velikým městem Jeruzalémem, jako by je vedla. Tři mudrci se zaradovali, vstoupili do města a spatřili jeho nádherné domy a paláce. Domnívali se, že právě v nich by mohli narozeného krále najít. Hvězda však nezůstala stát, ale vedla je dál. Opustili tedy Jeruzalém a v něm i zlého krále Heroda. Ten byl jejich příchodem velmi znepokojen, a jakmile zaslechl, že hledají nového krále, začal okamžitě přemýšlet o tom, jak se ho zbavit. Mudrci mezitím putovali dál za hvězdou. Vedla je k městu Betlému.

Ale i Betlém zanechali za sebou. Hvězda, která je až dosud vedla, se totiž zastavila až v polích za městem. Zářila nad místem, kde Josef s Marií našli útočiště a kde teď společně opatrovali narozeného Ježíše. Kašpar, Melichar a Baltazar byli u cíle. Vešli dovnitř, do obyčejné stáje, padli na zem a klaněli se maličkému dítěti v jeslích, protože věřili, že bude velikým králem. Předložili mu své vzácné dary a velmi se radovali.

Pohybová hra:

Cesta do Betléma:

Každé dítě obdrží jednu královskou korunu a promění se na Melichara, Kašpara nebo Baltazara.

Za znění písničky My tři králové jdeme k vám, se budou procházet po třídě s paní učitelkou a v ruce každý ponese jeden z darů pro malého Ježíška. Velkého krále. Až dojdou k Ježíškovi, předají mu ke kolébce dary a posadí se k němu. Poté, co všichni Ježíška obdarují, se proměníme zpátky na děti a pokud budou děti chtít, mohou nám zkusit povědět, co by Ježíšek ještě mohl obdržet od ostatních darujících.

Příprava: Cesta z Betléma

Pohybová hra:

3 Králové se vrací domů

Děti opět obdrží královské koruny. V předchozím dnu jsme zůstali v Betlémě a dnes jsme se rozhodli, že se vrátíme z Betléma domů.

Za improvizované písničky (může být opět použita písnička: My tři králové jdeme k vám...) paní učitelky se děti (králové) vracejí domů. Po cestě je však čekají různé překážky, které musejí zdolat, aby se dostaly v bezpečí domů.

Např.: fouká velký vítr (děti mávají pažemi a ohýbají se ze strany na stranu), skáčou přes překážky, odpočívají., atd...

Ukázka:

„My tři králové jdeme k Vám, štěstí, zdraví, vinšujem Vám.“

„Jé, děti, podívejte se! Vidíte to, co já?! Začalo nám pršet! Utíkáme se všichni schovat!“

„Prší, prší, jen se leje, kam koníčky pojedeme.“ – všichni se schovají s paní učitelkou.

„A co myslíte, už vidíme sluníčko? Tak opět můžeme vyrazit na cestu.“

Příprava: Na Zoo

Pohybová hra:

Na Zoo

Pravidla:

Děti se posadí po místnosti na „bobek“ a paní učitelka chodí kolem nich a říká (může i zpívat):

„Jdu procházkou po světě,

koho potkám, těšte se.

Jméno své mi řekni, do mašinky nasedni.“

Po básničce či písničce se paní učitelka zastaví, pohladí jedno z dětí a povídá: „Tady je ale hezký pejsek. A jak dělá pejsek?“ Dítě udělá „haf“ a dítě se připojí k paní učitelce. Paní učitelka vždy vymyslí, jaké zvíře bude znázorňovat dítě.

Příprava: Čarování

Pohybová hra:

ČAROVÁNÍ

Pravidla:

„Čáry, máry kouzlení, ať se děti promění ***“

Děti utvoří kroužek. Pouze utvoří, nedrží se za ruce. Chodíme v kroužku. Paní učitelka říká zaříkávadlo (viz. první řádek) a poté se děti promění např.: ve zvíře, které paní učitelka řekne. Děti vydávají zvuky a chodí jako zvíře, které paní učitelka vyřkla. Při této hře se budeme proměňovat na osoby, zvířata či věci, které mohli 3 králové na své cestě do Betléma potkat.

Příprava: Autíčka

Tělovýchovná chvílka:

Cviky na básničky:

Autobus:

Chvíli krokem, chvíli klusem,

ujíždíme autobusem.

Řidič mačká houkačku,

řeže každou zatáčku.

(chodíme v kroužku)

Pohybová hra:

Autíčka

Každé dítě obdrží menší kruh, který znázorňuje volant. Pokud má dítě volant, stává se celým autem. Auta se pohybují po vyhrazeném prostoru, který určuje paní učitelka, která má také volant. Jakmile zazní signál (např.: bubínek, triangl, tlesknutí), auta, tj. děti, musejí okamžitě zastavit.

Můžeme také ve hře využít hudbu. Hudba hraje, když se auta pohybují po třídě do té doby, dokud hudba nepřestane hrát. V tu chvíli se děti zastaví a pokoušejí se nehýbat.

Příprava: Ryby a rybář

Tělovýchovná chvílka:

Voda, voda, vodička,

(plácáme do kolen)

ryba, ryba, rybička,

(plácáme do ramen)

žába, žabka, žabička

(tleskáme)

udělala: "žbluňk!"

Pohybová hra:

Děti se pomocí zaklínadla promění v ryby:

„Čáry máry,

hokus pokus,

ententýky, dva špalíky,

ať jsou ze všech dětí ryby.“

Děti se promění v ryby. Každá ryba má barevnou pásku. Třída je rozdělená na dvě části. Jednu část tvoří velká obruč nebo švihadlo dané do kruhového tvaru, popřípadě křídou vyznačit kruh. Kruh představuje bezpečný úkryt pro všechny ryby. Další část je volná pro pohyb dětí.

Děti = ryby se pohybují volně po druhé části určeného prostoru (mimo kruh) na písničku Mořská přehlídka. Ryby si plují ve vodě, když v tom se u vody objeví Rybář, který chce ryby ulovit. Písnička Mořská přehlídka již nehraje. Rybáře zastupuje paní učitelka. Rybář přichází k vodě za zvuku bubínku. Ryby se rybáře bojí a pospíchají se schovat do bezpečného úkrytu, kam na ně rybář nemůže. Jakmile jsou všechny ryby v bezpečí, hra končí a může se opakovat.

Příloha č. 2: Fotografie: pomůcky

Fotografie č. 1: obrázky k příběhu 3 králů

Fotografie č. 2: vánoční koleda

My tři králové

[Mírně]

1. My tři krá- lo- vé jde- me k vám štěstí zdra- ví vin- šu —jem vám.
(pře- je — me) vám.

2. Štěstí, zdraví, dlouhá léta.
my jsme k vám přišli z daleka.

3. Z daleka je cesta naše,
do Betléma mysl naše.

4. Co ty černej stojíš vzadu,
vystrkuješ na nás bradu.

5. A já černej vystupuju
a Nový rok vám vinšuju.

6. A my taky vystupujem
a Nový rok vám vinšujem.

Fotografie č. 3: Noty k písni od Mgr. Jiřího Vopálky

MOŘSKÁ PŘEHLÍDKA

Text: Jiří Žáček
Hudba: Jiří Vopálka

VOC

D C D C D C D G F G F G

1. Po-cho-du - jí ry - by, ra - cí, čis-tě jen tak pro le-gra - cí, po-cho-du - jí rok co rok. Sa - lu - tu - jí, špu - lí tvá - fe, po - kří - ku - jí na ry - bá - fe,
2. Le - vá, pra - vá, šla - pou ry - by, čis-tě jen tak ze zá - lí - by, jed - na dru - hou po - bá - dá. Po-cho-du - jí, a - le kdy - by, mě - ly kříd - la, lé - ta - ly by,

VOC

1. Po-cho-du - jí ry - by, ra - cí, čis-tě jen tak pro le-gra - cí, po-cho-du - jí rok co rok. Sa - lu - tu - jí, špu - lí tvá - fe, po - kří - ku - jí na ry - bá - fe,
2. Le - vá, pra - vá, šla - pou ry - by, čis-tě jen tak ze zá - lí - by, jed - na dru - hou po - bá - dá. Po-cho-du - jí, a - le kdy - by, mě - ly kříd - la, lé - ta - ly by,

VOC

1. Po-cho-du - jí ry - by, ra - cí, čis-tě jen tak pro le-gra - cí, po-cho-du - jí rok co rok. Sa - lu - tu - jí, špu - lí tvá - fe, po - kří - ku - jí na ry - bá - fe,
2. Le - vá, pra - vá, šla - pou ry - by, čis-tě jen tak ze zá - lí - by, jed - na dru - hou po - bá - dá. Po-cho-du - jí, a - le kdy - by, mě - ly kříd - la, lé - ta - ly by,

VOC

D A D C D A7 D

1. le - vá, pra - vá, v pra - vo v bok, le - vá, pra - vá v pra - vo v bok.
2. to by by - la pa - rá - da, to by by - la pa - rá - da.

VOC

1. le - vá, pra - vá, v pra - vo v bok, le - vá, pra - vá v pra - vo v bok.
2. to by by - la pa - rá - da, to by by - la pa - rá - da.

VOC

1. le - vá, pra - vá, v pra - vo v bok, le - vá, pra - vá v pra - vo v bok.
2. to by by - la pa - rá - da, to by by - la pa - rá - da.